

YÖN

HAFTALIK GAZETE

6. FILO SAHNEDE

CIA'DAN DA BETER!...

Evet, CIA'dan da beter. Nasıl mı? Bakın nasıl:

Bilirsiniz, Türkiye'de âşâyiş ve düzenliği sağlamakla görevli polis ve jandarma örgütü, İçişleri Bakanlığına bağlıdır. Polis, kentlerdeki düzeni sağlar; jandarma da köylerdeki... Hemen hemen her il ve ilçede Jandarma teşkilatı vardır. Koşullara ve ihtiyaca göre bu merkezlerde kumandan olarak bir subay veya assubay bulunur. Yeteri kadar da jandarma eri vardır. İlk bakışta kadro bu kadardır. Ama aslında bu değildir. İlin veya ilçenin ne kadar ıpsız - sapsız, terbiyesiz, toplum katında itibar ve onurunu yitirmiş, kirli ve kanunsuz işlerde bulunan ve yürüyen varsa, gönüllü ajanlık peşindedir. Bunlardan bir kısmı söylenenler doğru ise, maaş bile alırlar. Diğer bir kısmı da bir yerlere gitmek gerektiği zaman harcırah almış. Bunların ellerine birer de belge verilmiştir...

Bir gün, uzun yıllardır tanıştığımız, konuştuğumuz bir kişi oturduğumuz masaya geldi. Biz sağdan, soldan konuşuyor; toplumsal meseleler üzerinde eleştirilerde bulunuyor; namuslunun neden namuslu, namussuzunun neden namussuz olduğunu açık açık ortaya koyuyorduk. Söyleşi kıvamında devam etti, gitti. Dağılmak üzere hazırlıklar başladı, bir kısım arkadaşlar kalktı. O sırada masamıza sonradan gelen tanıdık dost bana, yavaşça Çok sert konuşuyorsunuz, bu kadar hızlı olmak iyi olmaz. Bak ben seni yıllardır tanıyorum, severim, dostumsun. Her lâf her yerde konuşulmaz, dedi ve cebinden bir kâğıt çıkardı, uzattı: Al oku, kimseye göstermeden geri bana ver, diye fısıldadı. Bana uzatılan kâğıt, jandarmanın kendisine verdiği ajan belgesi idi.

Bu rastlantıdan sonra konunun üzerine eğildim. Daha o kimse gibi nice ajanlar varmış da, haberimiz yokmuş. Bu, tanıyabildiğimiz ajanların içinde hırsız var, yankeçisi var, beyaz kâdın ticareti yapan var, kalpazanlıkla işteğal eden var. Hâsılı var oğlu var... Fakat inanınız, bunların hepsi de toplumda bütün insanı değerlerini yitirmiş, itibarı sifıra düşmüş, hiç kimse tarafından selâm verilmeyen ve merhaba denilmeyen kişilerdir.

İlk bakışta ajanların, diğer suçluları bulabilmesi ve jandarmaya haber verebilmesi için, kendilerinin de o eylemde bulunması, ya da bulunur görünmesi gerek gibi gelebilir. Bu doğrudur. Ama bizim tanıyabildiğimiz ajanlar, öyle görünmeyen kişiler değil, bizzat öyle olan kişilerdir.

Bir kalpazanlık olayına adı karışan kişi anlattı. Karakolda yapılan soruşturmada: Bu işin suçlusu, kompetanı filân kişidir, dediği zaman ilgili kumandan: Onun üstüne gitme, diye ajanını kayırmak durumuna düşmüş. Adam diyor ki, hepsinin haberi var. Bunlardan habersiz bir iş mi yapılır!...

Kalpazandan ajan tutan kumandan, suçsuz vatandaşları bütün yasalara karşın, üç gün, evet üç gün, karakolda nezarette tutan, on günlük rapor alacak kadar döven bir kimsedir.

Anadolu'nun, Ankara'dan, İstanbul'dan değil, bizzat Anadolu'dan görünüşü şöyle, böyle çekilmiş bir resim netliği ile budur: «Münasip yerlerine cop-sokulan» vatandaşlar Anadolu'dadır.

Geçenlerde bir dost gitti ve birkaç gün kaldı Ankara'da. Kim olduğunu da söyleyeyim: Adana Erkek Lisesinde öğrencilerine, hiç okul yüzü görmeyen birinin kitap yazdığını söyleyen ve bu suçtan ötürü Bakanlık emrine alınan, şimdi de bilmem kaç yıl hapis talebi ile mahkemeye sevk edilen genç, ül kücü, namuslu, vatansever Ali Dünder. O, diyor ki: Bizim burada konuşmaya değil, dinlemeye korktuğumuz konular Ankara'da, en işlek caddelerde, lokantalarda, salonlarda bağıra bağıra konuşulan konular. Anadolu insanına yasak konuşmak, konuşanı dinlemek, diyor. Demek ki diyorum, oralarda yaklaşıp, aman kardeşim, siz ne ediyorsunuz, her söz her yerde konuşulmaz, deyip ajan belgesini uzatanlar yok.

Demem o ki Anadolu'da istibdat vardır. Dayak vardır. Zülüm vardır. Ama unutulmamalıdır ki, Anadolu'da bilinçlenme de vardır. Uyanan halk liderleri topluma atılmaktadırlar, kollarını örmektadırlar. Yeni kurulan partiye Güven Partisi değil, Amerika'ya «Giyam Partisi» diyenler vardır. Bir yanda mostralık ajanlar kol geziyor Anadolu kahvelerinde kooperatifleşme konuşulmaktadır, Amerikan üsleri konuşulmaktadır. Köy okuma odalarında, kahvelerinde YÖN okunmaktadır. Em peryalizmin uşaklarının solu dedikleri gazeteler yüksek sesle okunmakta, yazılar kesilip ciltlenecek kadar toplanmaktadır.

Yâni kökü içerideki CIA, kökü dışarıdaki CIA ne derse, nasıl isterse istesin, koşullar ne denli ağır olursa olsun Anadolu uyanmaktadır.

Dövüle dövüle, sövüle sövüle, horlana horlana uyanmaktadır koca dev. Kızılayda konuşulanları artık bizler de Anadolu'nun kentinde, köyünde konuşacağımız çok yakında. Bu bakımdan seviniyoruz, çalışıyoruz.

Agri dağda bir horoz ötsün de gör sen... M. Nuri AYVALI

MİZAH

İslâm Anayasası İsteyen Hilâfetçi Komünistler

17 Mayıs günü Büyük Postahaneden parlamento üyelerine, ünlü kişilere, «İslâm Anayasası» ile tanınan Hizb-üt Tahrir bir «siyasi yorum» gönderdi. Siyasi yorum, maneviyat ve mukaddesat tüccarlarını pek telâşlandırdı. Hizb-üt Tahrir'cilere derhal «müslüman kisvesine bürünmüş komünistler» etiketini yapıştırdılar. «Siyasi yorum»da komünistlik değil, korkunç bir Batı aleyhtarlığı hâkimdir. Aşırı Batı taraftarı AP'nin, antikomünizm silahıyla, müslümanları oyuna getirerek Batıların peşinden sürüklediği, asıl düşmanı, yâni Batıyı kamufle ettiği ileri sürülmektedir. Yorumculara göre, «Türkiye Batıdan ayrılmadıkça, Batıyı taklit edip ona bağlanmak, siyasi bir intihardır».

Güven Partisinin Amerikan talimatına göre hareket ettiğini iddia eden «yorum» şunları yazmaktadır: «İnönü, Amerikanın kendisine karşı giriştiği mücadeleden şikâyetini açıkça belirtti. 28 Temmuz günü kendisiyle Heybeliada'da görüşen 76'lara (Amerikalılar bir başbakan buldular benim yerine. Amerikalılara müracaat ediniz. Belki size bir Genel Bşkan da bulurlar) demişti. Bilindiği gibi Feyzioğlu Amerikanın adamlarındandır». İnönü ise İngilizlerin, TİP de Amerikalıların âletidir.

Yeni İstanbul, Hizb-üt Tahrir hakkında «Bildiri hakkında kendileriyle görüştüğümüz yetkililer, bunun malûm bir komünist tertibi olduğunu ve sorumluları ile ilgili çok önemli deliller ele geçirildiğini, yakında kamu oyuna açıklama yapacağımızı söylemişlerdir» demektedir. Tercüman'ın fıkrâ yazarı Kabaklı ise, işi pek fazla ciddiye almıştır.

Tercüman

HİZB-ÜT TAHRİR

Ahmet Kabaklı

İyi belleğiniz: Son aylarda, kendi uydurdukları bir şeriat (!) üzerine Kur'an ve iz'an dışı «İslâm anayasası» hazırlayan. «Hilâfet istiyoruz!» diye ortalığa bildiri salan «Hizb-üt Tahrir» adlı şebeke, apaçık Moskova (veya Pekin) emrinde çalışan bir komünist yuvasıdır. Müslümanlar iyi bellesin, bilir bilmez lâf eden sözde ilericiler öğrensinler. Polisimiz erken davranış ki ayağa dolayan ve muhterem Türk halkının imanını emzeye kalkan bu suçlular derhal yakalansınlar.

Biliniz, dinleyiniz, öğreniniz: Bu şebeke, nin merkezi Lübnan'dadır. O ülkedeki bazı partiler, gazeteler ve cemiyetler gibi bu da yabancılara hesabına çalışmaktadır. Amacı müsbet dinimizi töhmet altında tutmak, dinsiz ve lâik bazı kuvvetleri İslâmîliğe küskün olarak bozgunculuk çıkarmaktır.

Hizb-üt Tahrir de, öbür komünist yuvaları gibi, Türkiye'de sol cephenin hazırladığı bulanık havadan istifadeye çalışıyor. O hava nedir? Memlekette varlık, otorite, parti, meclis, ordu... adına ne varsa hepsinin Amerika ve Batı'ya satıldığını milletimizde tutumacak hiçbir dal kalmadığını telkindir. Nizami, hürriyeti ve bağımsızlığı yok etmek davasıdır. İslâm anayasası veya hilâfet gibi lâflar ise, işe bir «dini irtica» süsü vermek, hem de halkımızın gözünü boyamak oyunudur.

Bu Hizb-üt Tahrir şebekesinin 17 Mayıs 1967 tarihli (İstanbul'dan postalanmış) beş sayfalık «Siyasi Yorum»u bana da geldi. (Bir kaç nokta hariç) maruf sosyalist maskelilerin günlük yazılarını okuyorum sandım. Yalnız son yaprak:

«Hatırı sayılır bir devlet olmanın ve kalkınmanın bütün müslümanları bir devlet halinde toplayacak Hilâfetten başka bir çare bulunmadığını görmeyen artık zaman gelmiştir.» gibi bir sahtekârlıkla bitiyordu. Buradaki «sahtekârlık» açıktır. Çünkü kudretli Osmanlı halifeleri bile hiçbir zaman bütün müslümanların devlet reisi olmayıp manevî bir makam saygısı görmüşlerdir.

«Yorum»da hemen dikkate çarpan özelliği, Rusya ve komünizme asla toz kondurulmayıp «Batı, müslümanların birinci düşmanıdır. Batıya bağlanmak siyasi intihardan başka birşey değildir.» Fikrinin ısrarla işlenmesidir. Komünizme karşı hazırlanan «Temel Hak ve Hürriyetleri Koruma Tasarısı» Tural'ın ve Amerikalıların bir oyunu gibi gösterilmektedir. Tural'ın «komünizme hücum»u da, onlara göre İslâm düşmanlığını gizlemek için bir taktiktir.

Hizb-üt Tahrir yorumunun en orijinal tarafı ise TİP'i AP. gibi bir Amerikan âleti olarak göstermesidir. Cümleler aynen:

«Sahnede, kendisine solculuk rolü oynatılan İşçi Partisi AP ye çok benzemektedir. Bu partinin rolü ise; müslümanları komünizmle korkutmak, KOMÜNİZM MEMLEKETİ SARDI vehmini uyandırmak, müslümanların onunla mücadelede rejimle beraber olmasını temin etmek, bu suretle ASIL DÜŞMAN GARBI ve onun rejimi lâikliği tehlikeden korumaktır... İşçi partisi, Amerika'nın âletinden başka, birşey değildir. Rusya'nın âletinden başka, birşey değildir. Rusya'nı biliyor. KOSİĞİN ANKARA'YA GELDİĞİ ZAMAN, M.A. AYBARDAN YÜZÜNÜ ÇEVİREREK KONUŞMAK BİLE İSTEMEDİ». Görülüyor ki, TİP. i bile silmek isteyecek kadar koyu Batı düşmanı komünistler karşısındayız.

Bu kadar da değil, Hizb-üt Tahrir, sayın İnönü'yü de «İngilizlerin bir adamı» (Rusya'nın demiyorlar dikkat edin) olarak takdim ediyor. «Amerika'nın adamlarından, Feyzioğlu ona karşı çıkarılmıştır. Güven Partisi'nin kuruluşu «Ortanı solu» bahanesiyle, fakat Amerikanın parmağıyla olmuştur. CHP. içinde ayrılık yaratarak, İngiliz adamı İnönü'yü yıkmak isteyenler, esasta «Amerika'ya bağlı subaylardır» Feyzioğlu onların bir âletidir. AP de, yine bu «Amerikan dostu» subayların, dolayısıyla Amerika'nın emrindedir.

Şu yaptığımız özetle, Hizb-üt Tahrir'in nasıl bir gizli, cüretli komünist şebekesi olduğu, İslâmiyet, şeriat, hilâfet kavramlarını da sırf levse bulamak, âdileştirmek istediği anlaşılmıştır. Orduyu, devleti, iktidarı, muhalefeti, liderleri şerefsizce baltalayan bir davranış dinle alâkalı olabilir mi?

Bu kıpkızıl beyanatın içyüzünü görmezlikten gelerek «gericilik hortluyor» şeklinde ortaya atanlar gafil mi yoksa hayin midirler?

BEKLEDİĞİNİZ KİTAP ÇIKTI

«FİL HAMDİ»

Aziz Nesin, bu kitabıyla Uluslararası Mizah Yarışmasında birincilik olarak ALTIN PALMIYE kazandı.

ÜÇÜNCÜ BASIM

Fiyatı 6 lira

Dağıtım Yeri: Kitap - Dağıtım Merkezi

P. K. 269 İstanbul

YÖN — 106

HAFTALIK FİKİR VE SANAT GAZETESİ

Kurucuları: Cemâl Reşit EYUBOĞLU.
Mümtaz SOYSAL, Doğan AVCIOĞLU,
İmtiyaz Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Doğan AVCIOĞLU

ADRES : Her türlü yazışma için Adres : P. K. 512 — İstanbul

Ankara Bürosu: Emekli Sandığı İşhanı Kat: 4-401/Kızılay (Temsilci : İlhami Sosyal) Telefon : 17 69 89
İstanbul Bürosu: Mollafenâri Sok. 30/32 Çalgaloğlu/İstanbul Telefon: 22 95 70

ABONE : Bir yıllık (52 sayı) 60 TL.
6 aylık (26 sayı) 30 TL.

3 aylık (13 sayı) 15 TL.

Yurt dışı abonelerde bu fiyatlara posta

pulu bedeli kadar ilâve yapılır. Geçmiş

sayıların fiyatı 2.5 liradır.

İLAN : Beher sütünde santimi 25 TL.dır Sürekli çıkacak ilân ve reklâmlar ile yayır ilânları için özel indirimler yapılır. İlan ve reklâmların yayınlanmasında ötürü hiç bir sorumluluk yüklenilmez. Basıldığı yer: Vatan Matbaacılık A.O.

BAKIŞ

Kökü dışarda sanayi

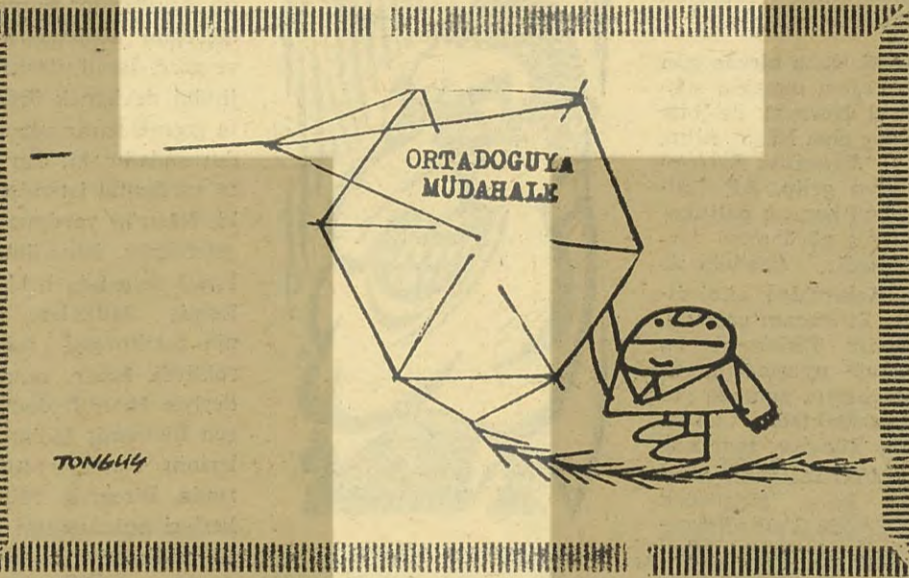
Eğer döviz ihtiyacı karşılanabilirse, Türk ekonomisi kör-topal yürüyebilecektir. Ekonominin en zayıf tarafını, borçlanarak kapatılan dış ticaret açıkları teşkil etmektedir. İthalatı azaltmadan açığı hafifletebilecek bir çare bulunmadığı sürece, ekonomi treni, her an yoldan çıkma ve devrilme tehlikesinden kurtulamıyacaktır. Bu bakımdan ümitler, sanayi mamulleri ihracına bağlanmıştır. İkinci Beş Yıllık Plânı sunuş konuşmasında Demirel, «Sınai mamül ihraç etmeye mecburuz. Dış piyasaya rekabet şartı ile çıkmak gereklidir. Türk müteşebbisi şunu bilmelidir ki yük ağırdır» demiştir.

Gerçekten geniş ölçüde sanayi mamulleri ihraç etmekten başka çare yoktur. Ne var ki gelişigüzel bir sanayileşme hareketi sonucu, yalnız teknik bilgi ve makine-techizat bakımından değil, ham maddesi ile de ithalata bağlı, kökü dışarda bir sanayi kurulmuştur. 1965 yılında imalat sanayiinin ithalat girdisi 4 milyar lirayı bulmaktaydı. Zeytinyağı, deri, kuspel gibi maddelere dayanan sanayi mamulleri ihraç ise 668 milyon liradan ibaretti. Öte yandan, ithalata dayanan sanayiimizin imal ettiği malların fiyatları müthiş pahalıdır.

Sanayiimizin feci durumunu belirtmek için, altında Demirel'in imzası bulunan Beş Yıllık Kalkınma Plânı 1967 yılı programında yazılanları aktarmakla yetineceğiz. Gerçek bir sanayileşmenin belkemiğini teşkil eden makina imalatı konusunda program şunları yazmaktadır:

«Makina imalat sanayii ithalâtı ile ihracatı arasında büyük bir dengesizlik görülmektedir. İhracatın az olmasına karşılık, yıllık ithalât 1 milyar liranın üzerindedir. İhracatın ithalata oranı, bire karşı dörtüzdür».

Firma sayısına bakılırsa, müthiş bir gelişme gösteren Kimya Sanayiinin durumu mu? Aslında ithalâtçılıktan ibaret bulunan bu sanayi hakkında, programın verdiği hüküm şudur: «Türkiye'de Kimya Sanayii daha çok tüketim malları üretimine yönelmiş durumdadır. Gerçekten üretimin yarısından fazlası kibrit, ilaç, sabun, kozmetik v. b. tüketim mallarıdır. Oysa gelişmiş bir kimya sanayiinde ara mallar, üretimin en büyük kısmını meydana getirir. Bu nevi malların genellikle yurt dışından sağlanması, ithalâtın hızla artmasına sebep olmaktadır. 1961 yılında 536 milyon lira olan kimyevi maddeler ithalâtı 1965 yılında 1 milyar lirayı geçmiştir. Aynı dö-

nemde kimyevi maddeler ithalâtının genel ithalât içerisindeki payı da yüzde 11,7'den yüzde 20'ye çıkmıştır. 1967 yılında kimyevi maddeler ithalâtının 1 milyar 500 milyon lirayı bulacağı tahmin edilmektedir.

Plânda ele alınan ve ara mallar ithalâtının bir kısmını yerli üretimle karşılayacak projelerle ilgili yatırımların gecikmesi sonucu, ithalât, öngörülenden daha hızlı artmıştır.

Kimya sektöründe çok önemli bir yer tutan ilaç sanayiinde, yabancı sermayeli firmalar, asıl çalışma alanları olması istenen ilaç aktif maddeleri üretimi yerine, hazır ilaç üretimindeki ağırlıklarını arttırma eğilimindedirler».

Bir an önce kurulması hususunda herkesin ittifak ettiği «Tarım araç ve makinaları» imalatı ne âlemededir? Demirel imzalı programa göre, durum şöyledir: «Tarım araç ve makinaları sanayii üretimi büyük ölçüde traktör imaline yönelmiştir. Traktör imalatına önemli sayılabilecek bir yatırım yapılmamıştır. Bu yüzden üretimde yerli parça oranı çok yavaş arttığı gibi, imalat sanayiinde önemli bir katkı yapacak nitelikte yeni bir parça üretimi de yoktur. Bu durum tüm yerli üretime erişilmesini geciktirecektir». Esasen 70 kadar firmayı toplayan, resmî ithalâtın yanı sıra dalavereli ithalât yoluyla büyük miktarda döviz yutan montaj sanayiinin, girişilen çabalara rağmen, gerçek bir sanayi hâline gelmesi çok zordur. Karayolu taşıtları ile ilgili olarak, program, montaj işinde şu hükme varmaktadır: «Montaj Sanayii Yönetmeliği tam olarak 1965 yılında uygulanabilmiştir. Ancak bu yönetmeliğin, sanayiinin bugünkü yapısı ile tüm imalata geçiş süresini kısaltabileceğini söylemek güçtür».

Elektrik Makina Araç ve Gereçleri Sanayii mi? Programın hükmü açıktır: «Elektrik Makina Araç ve Gereçleri Sanayii üretiminde kullanılan ham madde ve yarı mamullerin önemli kısmı ithal edilmektedir». Plâstik Sanayii mi? Durum şöyle: «Plâstik işleme sanayiinin büyük ölçüde ham madde ithal etme zorunluğu ve döviz güçlükleri sebebiyle ihtiyaca yetecek kadar ithalât yapılamaması sonucu, mevcut kapasite düşük bir oranda kullanılmaktadır». Gemi Sanayiinin de durumu farksız: «Türk ticaret filosunun yaşlılığından ötürü büyüyen gemi talebi, çoğunlukla hazır gemi ithaline yönelme eğilimindedir». Lâstik Sanayii mi? Yabancı sermayeli üç firmanın imalatı için, 1967 yılında 180 milyon lira ithalât yapılacaktır. Odalar Birliği Genel Kurulunda 60 milyon lira sermayeli U. S. Royal Lâstik Fabrikasının yılda 92 milyon lira kâr sağladığı açıklanmıştır. Lâstik fabrikaları kuracak yerde, lâstiği tamamen dışardan getirmeye gitssek, döviz sarfiyatımızın daha az olacağı Parlametoda ileri sürülmüştür!

İmalât Sanayii üretiminin yüzde 25'ini yapan en gelişmiş sanayi kolumuz olan tekstili ele alalım. Program bu alanda dahi «büyük ölçüde girdi ithalâtı»ndan şikâyetçidir. Tekstil alanında, Merinos yapak ve sentetik elyaf ithali için 1967 yılında 350 milyon lira döviz ödenmesi beklenmektedir. Halı ve iplik biçimindeki tekstil ihracatı ise, 1965 yılında 39 milyon liradan ibaretti.

Demek oluyor ki, ham madde ihracatçısı Türkiye; ham maddesi esas itibarıyla dışardan gelen bir

sanayi kurmuştur! Ham maddesi ile dahi kökü dışarda olan bu sanayiinin ihracat şansları nelerdir? Metodumuza sâdik kalarak, yine Demirel'in imzasını taşıyan 1967 yılı programına bir göz atalım: «Makina imalat sanayiinin gelişmesini engelleyen unsurların en önemlisi üretim maliyetlerinin, özellikle temel girdi fiyatlarının yüksekliğidir. Yurt içinden sağlanan saç profil v. b. ham madde fiyatları, ithal fiyatlarına göre yüzde 200 - 250 oranında daha pahalı olduğundan, üretim maliyeti, malın CIF ithal bedelini aşmakta, bu yüzden Petrol Kanunundan yararlanan ve özel gümrük muafiyeti olan kuruluşlar ithalata yönelmektedir... Yabancı sermayenin katıldığı kuruluşların, yurt içinde imali mümkün olan birçok malı (aynî sermaye olarak) ithal ettikleri de görülmektedir».

«Lâstik fiyatlarının devamlı olarak dünya fiyatlarının üzerinde oluşu, lâstik kullanan öteki sektörlerde maliyetin yükselmesine yol açmaktadır». Program, yüksek maliyet konusunda bir de düşündürücü örnek vermektedir. İçerde çelik saç ve köşebent yeter miktarda imal edildiği halde, gemi maliyetlerini çok yüksekliği için maliyetlerini çok yükselttiği için yuimizin acıklı durumunu iyi belirten bu hikâye, programda şöyle anlatılmaktadır: «Gemi inşaat sanayiinin başlıca sorunu, ham madde fiyatlarının yüksek olması ve normlara uygun ham madde imal edilememesidir. Önceleri gümrüksüz ithalât yoluyla sağlanan çelik saç ve köşebent, Ereğli - Çelik Fabrikasının üretime geçmesiyle yurt içinden, ithal fiyatının 2,5 katına sağlanmaya başlamıştır. Bu sebeple, gemi maliyetinin önemli ölçüde artması, bu sanayi dalının gelişmesini teşvik amacıyla 1966 yılında saç ve köşebent ithaline izin verilmesine yol açmıştır».

İşte böyle bir sanayi ile ihracat yapacağız. Demirel, «sanayi mamulü ihracına mecburuz» demektedir. Yabancı dostlar, «devalüasyon yaparsanız, sanayi mamulleri ihracınız artar» tavsiyesinde bulunmaktadır. Ve pek yakında hazırlık dönemi sona ermek üzere olduğundan, Ortak Pazara katılma müzakerelerine başlanacaktır...

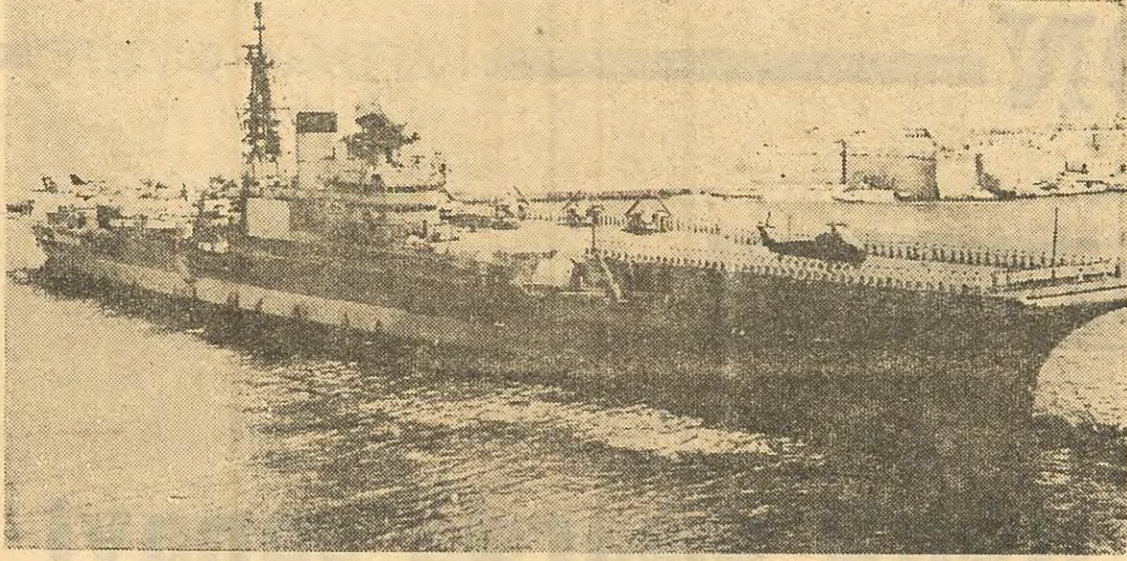
Doğan Avcıoğlu

SAVAŞ ÇIKACAK MI?

MUKADDES CİHAT!

Müslüman iktidar, Irak, Ürdün gibi dost müslüman ülkelerden gelen destek taleplerine rağmen, ısrarla dostluklarını araştırdığımız Arap devletlerinin açıkça yardımına gidemedi. Bütün sevgililerine birer mavi boncuk dağıtıp, «mavi boncuk kimdeyse, gönlüm onda» diyen Şark kurnazı gibi davrandı. AP iktidarının gönlü Araplardaydı, ama bunu, Pakistanın yaptığı gibi açık açık söyleyemedi. Pakistan silah yardımı yapmayı teklif ediyor ve Arap devletlerinin Akabe Körfezindeki tuumlarını tamamen destekliyordu. Usta Makarios dahi, Araplara, Kıbrıs'taki İngiliz üslerinin onlara karşı kullanılmasına razı olmayacağı hususunda teminat verdiğini ilân ediyordu. Türkiye de ise, Irak Devlet Başkanı Arif'in Sunay'a gönderdiği mesajın cevabı «Aman açıklanmasın» diye telâş gösteriliyordu. Milliyet gazetesi, Sunay'ın cevabı mesajı hakkında su bilgiyi vermişti: «Mesajın açıklanacağı konusunda Bağdat Radyosunun yayın yapması üzerine, Cumhurbaşkanı Sunay'ın cevabının Irak tarafından açıklanmaması için Dışişleri Bakanlığında talimat verilmesini istemiştir. Bunun üzerine, Dışişleri, Irak Büyükelçiliğine, Cumhurbaşkanı Sunay'ın muvafakatı alınmadan cevabı mesajın mealen dahi olsa açıklanmamasını bildirmiştir. Ayrıca Dışişleri yetkilileri mesajda Arapları tam desteklediğimizin belirtildiği yolundaki gazete yayınlarını dahi, «tamamen şahsi ve indî düşünceler» diye yalanlama zorunda kalmaktadır. Buhranla ilgili Hükümet bildirisi, «mavi boncuk» politikasının başarısız bir örneği idi. Cihat Baban'ın deyişiyle, Hükümet, «Hâdiselerin cereyan ettiği günlerden sonra olduğu gibi yine dudaklarını kenetleyen fermuarı çözmemiş olsaydı, bu deklarasyonu yayınlamasından daha fakih bir iş yapması olurdu.» Dudakları kenetleyen fermuarı çözülmüş, ama dudaklardan idareci maslahat sözlerinden başka şey dökülmemiştir.

Bu arada, Orta Doğu ülkelerinin bağımsızlıklarına en büyük tehdidi teşkil eden Altıncı Filo gemileri İzmire ve Antalya'ya geliyor, Amerikan denizcileri yıldızlarımızla birlikte Antalyada dostluk resimleri çektiriyordu. Bir yandan Araplara mavi boncuk dağıtıyor, öte yandan Altıncı Filoya kucaklarımızı açıyorduk! Prof Ahmet Şükrü Esmer, bu gelişmeyi şöyle değerlendirir: «Amerikanın 1958'de uçak meydanlarımızı kullanarak, Lübnana asker taşıması, Araplarla aramızın açılması, Altıncı Filonun fiyatıyla sonuçlanan bu müdahalesinin sorumluluğunu biz de paylaştık. Bugün de bu Altıncı Filo, Doğu Akdeniz sularında döngü dolaşiyor. Altıncı Filoya mensup Dyess destroyeri, (dostluk ziyaretinde bulunmak üzere), İzmir limanına gelmiş ve yakında daha başka gemiler de gelecekmiş. Lübnan, Altıncı Filoya mensup gemilerin, daha önce programı hazırlanan ziyaretini iptal ederken, başka devletler de bunları limanlarından uzaklaştırmaya çalışırken, İzmir'e (dostluk ziyareti)nin zamanı mı? Sonra herhangi bir müdahale kararı üzerine Amerikanın, 1958'de olduğu gibi, bu defa da hava üslerimizi kullanmıyacakları hakkında elimizde ne gibi bir teminat vardır? Amerikanın telkini veya

baskısıyla atacağımız yanlış bir adım, Araplarla ilişkilerimizin düzelmesine ebediyen engel olabilir.»

Ne var ki, daha birkaç gün önce CIA ajanı olmakla suçladığı Kral Hüseyin ile bile sarmaşdolaş olan Nâsır, Altıncı Filo ve Amerikan üslerini görmezlikten gelip, AP iktidarının mavi boncuk politikasına inanmış görünmeyi tercih etmektedir. Anadolu Ajansının Kahire'den bildirdiğine göre, El Ahram gazetesi, NATO üyesi Türkiye'nin İsrail — Arap uyuşmazlığında Arap Dünyasının yanında yer aldığı yazmaktadır. Gazeteye göre, Türkiye, topraklarındaki NATO üslerinin Arap ülkelerine karşı girişilecek bir müdahalede kullanılmasına izin verilmeyeceğini Mısır'a bildirmiş ve «Suriye sınırında askeri yığınak yapılmıyacağına dair» söz vermiştir. El Ahram, Türkiyeden henüz dönen Büyükelçi Semih Günver'in «Türkiye, Arap ülkelerinin sadece kendi ulusal hükümlerini ve çıkarlarını korumaya niyetli olduklarına inanmaktadır» dediğini yazmaktadır. Ne var ki, mavi boncuk politikası izleyenlerin verdikleri teminat, boncuğu dağıtanlardan değil de boncuk hediye edilenlerden istilmektedir. Bu, «gönlüm sende, ama herkese söyleyemem» biçimindeki diplomasi, işin ciddiyetini fena halde bozmaktadır. Üstelik, «business» zihniyetli iktidarın Dışişleri Bakanı, Orta Doğu buhranı gibi ciddi bir meseleyi, büyüklerin nasıl olsa bizim için de düşünecekleri inancıyla olacak, meseleyi önemsiz sayarak Bulgaristandan göçmenler konusunda bir iki tavisiz elde etmeye çalışmakta ve bütün bu işler olup bitirken Varna plajlarında dinlenmeyi de unutmamaktaydı. İktidarın pratik zihniyetli tutumu, bundan daha iyi ifade edilemezdi!

Altıncı Filoya mensup gemiler ve çıkartma birlikleri, Doğu Akdenize doğru açılmışlardı. Sovyet gemileri de, meydana bu sefer boş bulunmadığını göstermek için, Doğu Akdeniz yolunu tutmuş

BAŞKAN NÂSİR

lardı. Altıncı Filonun dev İnterpide uçak gemisi Sayeysi geçmek üzereydi. Akabe Körfezini, harp gemileri yontayarak aşmaktan söz ediliyordu. Mısır—İsrail hududunda silâhlar patlıyor, Körfezden geçmek isteyen bir Amerikan tankerine ateş açıldığını Mısır gazeteleri yazıyordu. Arap ülkelerinin camilerinde «Mukaddes Cihat» nidaları yükseliyordu. Abukayı savaş nedeni saydığını açıklayan İsrail, harekete geçmek için sabırsızlandığını belirtiyordu

AMERİKA İLK MANŞI KAYBETTİ

Durum ilk bakışta gerçekten kritiktir. Orta Doğuda bir savaş çıkacak mıdır? Bu soruyu cevaplandırabilmek için, olayların gelişmesine kısaca bir göz atmak gerekmektedir. İsrail, yıllardır «Nâsır birşey yapamaz. Sovyetler Birliği Amerikadan korkar» varsayımına dayanan saldırgan bir politika izlemektedir. Ürdün köylerine saldırmakta, Suriyeyi bombalamakta, uçaklarını düşürmekte ve Arapların da hakkı olan nehirlerin mecralarını keyfince değiştirmektedir. Nâsır, bütün bunları yıllardır sineye çekmiştir. Suudi Arabistan ve Ürdün gibi gerici krallıklar dahi, Nâsır'ı «İsrail'e satılmak»la suçuyorlardı. Bu pasiflikten cesaret alan İsrail, en

son Suriye hududuna büyük askeri birlikler yığmış ve sabotaj hareketleri olursa Suriye'yi ezeceğini söylemiştir. Kahire'ye göre, İsrail, ilerici Suriye rejimini devirmek üzere harekete geçme kararındaydı. İşte bu durumdadır ki, Suriye, Mısır'ın yardımını istemiştir. Ne var ki, Nâsır'ın yardıma gerçekten gelebilmesi için, önce Mısır'ın İsrail sınırında bekleyen Birleşmiş Milletler Kuvvetlerini çekilmesini sağlaması gerekliydi. Nâsır, kendi müsadesiyle Mısır hududuna yerleşen Birleşmiş Milletler Kuvvetlerinin —İsrail, kendi topraklarında Birleşmiş Milletler askerleri bulunmasını reddetmişti— çekilmesini kolayca sağladı. Mısır birlikleri böylece İsrail hududuna yerleştiler. Ayrıca Mısır birlikleri, 1956 yılından beri Birleşmiş Milletler Kuvvetlerinin kontrolündeki Akabe Körfezinin giriş noktasına yerleşti. Nâsır, Akabe Körfezinde 1956'dan önceki durumu yeniden başlattı. İsrail gemilerinin Akabe Körfezinden yararlanmasını engelledi. İsrail ise, Akabe Körfezinin kapanmasını bir savaş nedeni sayacağını defalarca açıklamıştı. ABD, körfezin bir milletlerarası su olduğunu ilân ediyordu. Bu durumda İsrail'in, Amerikan desteğiyle, körfez yolunu açması için harekete geçmesi beklenmekteydi. Ne var ki, Amerikan ve Nâsır düşmanı Arap devletleri dahi, kamu oyunun baskısıyla, İsrail'e karşı Nâsır liderliğinde cephe almak zorunda kaldılar. İsrail'in harekete geçmesi, bir İsrail — Arap savaşı demekti. Ayrıca, Nâsır gibi, Sovyetler Birliği de hiç pasif davranmıyordu. Moskova, Arap devletlerini desteksiz bırakmıyacağı kesinlikle belli olmuştu. Papağ pahalydı ve İsrail, Amerikadan veşil rüşük vakmasını istemektedir. Washington, belki Sovyet tehdidini de küçümseyerek, Suriye ve Mısır'a karşı İsrail'in açık ya da kapalı Amerikan desteğiyle harekete geçmesini göze alabilirdi. Ama, bütün Arap ülkelerinin katılmasına yol açacağı belli olan böyle bir savaşta İsrail kazansa da, kaybetse de karışıklıkta ilk çökecek devletler, Ürdün, Suudi Arabistan ve Arap şeyhlikleri gibi Anglo-saksonların kuklası olan hükümetlerdi. İsrail'e karşı 1948 yenilgisi, Mısır Krallığını devirmişti. Yeni bir savaş, herşeyden önce, Amerikan dostu krallıklarda yeni ihtilâllere yol açabilirdi. Üstelik, İsrail'in başarısı bu sefer hiç de kesin değildi. Araplar, 11 yıl içinde Sovyet yardımıyla hayli güçlenmişlerdi. Ayrıca Sovyetler

Tarihimizi Unuttuk mu?

Mısır, Akabe Körfezinden İsrail gemileri ile İsraille stratejik madde taşıyan öteki ülkelere ait gemilerin geçişini yasaklamıştır. Batılılar demektirler ki, Akabe Körfezi milletlerarası bir sudur, herkese açıktır. Gerekirse kuvvet zoruyla yol açılır. Batı basını, bu hukuki gerekçeyle, Akabe'ye Anglo-sakson savaş gemilerinin gönderilebileceğini ısrarla yazmaktadır.

Aslında Akabe Körfezi sularının kullanılmasında hukuki mesnet yapılabilecek hiç bir metin yoktur. Batılılar, «Biz yaptık, oldu» kabilinden, «Akabe milletlerarası sudur» diye İsraille teminat vermishlerdir. Şimdi bunu milletlerarası hukuk kuralı saydırmaya kalkışmaktadırlar. Bu mantıkla Mısır'ın da Amerikan karasularını, milletlerarası su ilân etmesi mümkündür. 29 Nisan 1958 tarihli Cenevre Anlaşması da, Akabe Körfezinde uygulanabilecek bir hüküm getirmemektedir. Esasen 1956 yılından önce, Mısır, Akabe Körfezini tıpkı bugünkü biçimde kontrol altında tutmaktaydı. Batılıların o zamanlar «Akabe Körfezi milletlerarası sudur» diye kıyamet koparmak akıllarına bile gelmemişti.

Öte yandan Mısır karasuları 12 mil genişliğindedir. Körfezde gemiler, Mısır sahilinin 1 kilometre yakından geçmektedir. «Körfez, milletlerarası sudur» demekle, İsrail ile hukuk savaş hâlinde bulunan Mısırın karasuları üzerindeki egemenliği reddedilmektedir. Görüldüğü gibi, Batılılar ve İsrail, hukuk açısından son derece zayıf durumdadırlar. Harp gemileri tehdidi ile, kuvvetlinin hukukunu uygulamaya kalkışmaktadırlar.

Akabe'de, kuvvetlinin hukuku, 61 yıl önce Türkiye'ye uygulanmıştı, şimdi Mısır'a uygulanmak istenmektedir. Osmanlı İmparatorluğu, Hicaz demiryolunu korumak düşüncesiyle, Tabah mevkiine yerleşmişti. İngiltere, Türkleri Akabe gerisine kadar çekilmeye çağırır. Türkler direnince, İngilizler, Mısır sularına donanma yollamıştı. Bu kuvvet gösterisi karşısında, İstanbul Hükümeti, Alman, Fransız ve Rus elçilerinin de tavsiyesiyle, Akabe'den çekilmiştir. Olay, tarih kitaplarında «Akabe Buhranı» diye geçmiştir.

Şimdi emperyalistler aynı olayı tekrarlamaktadırlar. Bu durumda, Akabe zorbahgını 61 yıl önce yaşayan Türkiye'nin, yeni Akabe zorbahgına karşı ilk protesto sesini yükselten ülke olması gerekmez miydi? Fakat hayır. Hâkim sınıflarımız, emperyalistlere alkaş tutmaktadır. Nereden nereye geldiğimizi bu olay da iyi gösteriyor.

Birliğini hesaba katmak gerekliydi. Bu sebeple, Akabe Kör-

«NATO ve Barış»

Özet olarak çevirisini yaptığım bu yazı Amerikalı Tuğgeneral Hugh B. Lester tarafından yazılmıştır. İngiliz, Alman ve Fransız basınında çıkmış olan «NATO ve Barış» ilk olarak Amerikada, «The Minority of one, Inc.» de yayınlamıştır.

«Neden Amerika, NATO'nun birliğini ve kudretini ayakta tutabilmek için bu derece yurtumyor?»

Nasıl oluyor da General de Gaulle, Varşova Paktını imzalamış devletlerden korkmuyor, fakat azametli Amerika, binlerce mil daha uzakta olduğu halde böylesine korkuyor? Evet, neden?

Bu sorulara cevap vermeden önce, İkinci Dünya Savaşı sonu Avrupanın bölünüşüne bir göz atalım. Eisenhower yönetiminin Dış İşleri Bakanı John Foster Dulles, 24 Ocak 1949'da Pariste Basın Kulübünde yaptığı konuşmada şunları söylemiştir: «Berlin problemi istesek derhal halledebiliriz. Ama şimdiki durum Amerikanın lehindedir, Dünyanın gözündeki biz Berlin halkını aklıktan kuruyoruz. Bütün yoksulluklar içinde Rusya suçlu vaziyete düşmektedir. Şayet Berlin düğümünü çözersek, Almanyanın tümü konusunu ele almak zorunda kalacağız. Bu da Rusyanın teklifini kabul etmek, yani bütün askeri güçleri Almanyanın geri çekmek, Almanyanı Almanlara iade etmek olacaktır.» (I) Ancak İngilizler, Amerikalılar ve Fransızlar Batı Almanyanı yarattıktan sonradır ki, Ruslar kendilerine düşen bölümde Doğu Almanya Cumhuriyeti'ni kurmuşlardır.

Varşova Paktı, NATO'dan sonra imzalanmıştır.

Doğu Alman ordusu, Federal Almanya ordusundan sonra meydana çıkmıştır.

Bu izlemlerin ortaya çıkardığı önemli noktalar şunlardır:

- 1 — Daima ilk adımı Batılı Kuvvetler atmıştır.
- 2 — Ve bu atılan adımların önderliğini daima Amerika yapmıştır. Rusyanın Berlini, Almanyanı ve Avrupalıyı parçalamaya çalıştığına dair, muazzam antant sistemi kurmayı istediğine yahut Batının askeri anlaşmalarının Rus tehditlerinden sonra ortaya çıktığına dair hiç bir zaman, hiç bir yerde bir delile rastlanamaz.

Dikkatle ve objektif olarak yapılan araştırmalar bu teşhislerini doğrulayacaktır. Başlangıçta, Sovyet Liderleri, Berlinin ve Almanyanın taksimine ve Avrupanın parçalanmasına karşıydılar. Elimizdeki kayıtlar, Rusların tarafsız ve silahsız, birlik bir Almanyanın Avrupalıya yer almasını ısrarla istediklerini göstermektedir. Tabii, dolayısıyla NATO ve Varşova Paktlarının ortadan kalkmasını istemişlerdir. Varşova Paktının diğer üyeleride, silahsız ve tarafsız, birlik Almanyanı oylarını veriyorlardı. Almanya ile Polonya arasında Oder - Neisse sınırının tanınmasını istiyorlardı. Ve Avrupalı Almanyanı, Çekoslavakyayı ve Polonyayı içine alacak bir muntakanın atom gücünden arı olmasına taraftarlardılar. Fakat durum, Dulles'in dediği gibi «Propaganda için Amerikanın işine geliyordu» Kanaatime İkinci Dünya Savaşından sonra Amerika dış politikasının en önemli düşüncesi bu olmuştur.

Şayet NATO, Batı Avrupanın savunması için elzem ise, ki bunun böyle olduğunu resmi Amerikan propagandası her an tekrar etmektedir; neden Amerika Varşova Paktı ile NATO'nun birleştirilmesi teklifini reddetti? Yahut her iki paktında ortadan kaldırılması kabul etmedi? Hiç şüphe yok ki iki paktı imzalamış kuvvetlerin aynı safta bulunması Avrupalı «Barış»'ı sağlamanın ilk adımı olacaktır.

Eldeki bütün deliller, NATO'nun hiç bir zaman savunma amacıyla kurulmadığını göstermektedir.

NATO'nun çeşitli devirlerindeki belli başlı amaçları şunlar olmuştur:

- 1 — Dulles'in söylediği gibi «hangi yolla olursa olsun» Batı Avrupalı Komünist veya solcu bir hükümetin kurulmasını önlemek.
- 2 — Doğu Avrupalı Komünizme son vermek.
- 3 — George Keman'in sözleriyle «Pergele izlediği her noktada» dünya yüzünden komünizmin yok edilmesini sağlamak.

Amerikanın dış politikası, «Beynelâtel Komünizm Tehlikesi» korkusunu uyandırmak ve her şeyi bu korkunun üzerine kurmaktır. Bu efsanevi korkuyu kaldırın orta-

dan, Amerikan politikası, birbirinin üzerine kurulmuş oyun kağıtları gibi yıkılacaktır. Amerikan stratejistlerinin «Pax Americana» için olan plânları ve tek mil NATO ve diğer anlaşmalar dağılacaktır. Amerikanın Askeri anlaşmalar sistemi çok geniş doğrusu, Johnsonun 1964'te Sahil Savunması Manevralarındaki sözlerine göre 49 memlekette 344'ten fazla özel kuvvetleri var Amerikanın. Dünyanın bütün donanmalarını bir araya getirseniz, Amerikan donanması ondan daha büyüktür. Dünyanın her kıtasında, denizinde, hava, kara ve deniz üsleri, yüzlerle... Bütün bunlar Amerikanın nasıl dünya çapında bir hitirasi olduğunu göstermez de ne gösterir.

NATO ile Varşova Paktlarının birleşmesi veya ortadan kaldırılmaları, efsanevi Komünizm korkusunu bir anda yok edecektir.

NATO memleketleri liderlerinin bir çoğu, eminim Varşova Paktı devletlerinin Avrupa barışını tehdit etmediklerini bilmektirler NATO devletlerinin çoğu Soğuk harbin sona ermesini istemektedirler. Konuştuğum sayısız İngiliz ve Fransız, De Gaulle'le hemfikirdir.

Fakat durum Batı Federal Alman Cumhuriyetinde aynı değildir. Batı Almanya, bugünkü kudretini NATO'ya medyunur. Amerikanın emriyledir ki NATO, Hitlerin generallerini gene Avrupanın kodomanları haline getirdi. İkinci Dünya Savaşı sonunda Eisenhower «Hitlerin Generalleri bir daha hi çıkmarda mevkiine gelemelidiler.» demişti. Şimdi Almanya, Amerikanın sayesinde Avrupanın en kudretli devletidir. Batı Alman liderleri, Doğu ile Batı arasındaki gerginliğin ortadan kaldırılmasını istemiyorlar. Ve bu gerginliği âlet edip savaşta kaybettikleri toprakları yeniden koparmak istiyorlar. Dolayısıyla Amerika kadar Batı Almanya için de Batı ile Doğunun arası açılması çok elverişlidir. Ve menfaatlerindeki bu birlik, Amerikanın bütün Almanyanı donatmasına yardım ediyor. Ben, Eylül 1945'ten Kasım 1947'ye kadar Berlin'de ring kenarından, bu müşterek bağın doğuşunu seyrettim. Gal Alperovitz, «Atomic Diplomacy» kitabında, Truman'ın Temmuz 1945'te atom bombasının başarıyla patlatılmasından sonra «atom politikasının bundan böyle resmi politika olması gerektiğini» söylediğini yazmaktadır. Fakat bugünkü gergin dünya durumu, atom politikasının başarısızlığına uğradığını ve askeri anlaşmaların dünya barışını sağlamıyacağını sapıtmıştır.

Sovyet Rusyaya karşı gayet sert bir politika kullanılmaması her zaman savunmuş olan Mr. Stimson bile 11 Eylül 1945 kadar erken bir tarihte fikirlerini değiştirmiştir. «Başkan'a Andı»nda şöyle demektedir: «Ruslar la atom konusunu halletmek için izlediğimiz yol, yakında geri dönülmeyecek kadar tatsızlıklarla doludur. Zira onlara şimdi yaklaşmazda, kaçağımızda atom silahı hâlâ müzakere yapmak istersek, bize itimat edemelerine imkân kalacaktır. Uzun ömrümde öğrendiğim en büyük ders şu olmuştur: Bir insanı itimat edebilir bir adam haline getirebilmenin yegâne yolu ona itimat etmektir. Ve bir insanı güvenilmez bir hale getirmek istiyorsanız ona itimat etmeyin.»

Selma Ashworth

«*» Observer (London)

fezi konusunda pek yukardan atan Anglosaksonlar ve İsrail, Nâsır'ın ablukası karşısında oldu bittiye, hiç değilse şimdilik, boyun eğmek zorunda kaldılar. ABD, İsrail'e «Aman uslu dur, bekle» uyarmasını yaptı. Bu arada yoğun bir diplomatik faaliyete girildi. Washington, Sovyetler Birliği ile anlaşarak, bölgede eskisine yakın şartlarla istikrarı sağlamayı denedi. De Gaulle, ABD, Sovyetler Birliği, İngiltere ve Fransa'nın birlikte hareketini istedi. Güvenlik Konseyi, bir kalkan olarak kullanılmaya çalışıldı. Ama Moskova, pek yukardan atarak kendilerini bir çıkmaza düşüren Anglosaksonlara bir «tahlisiye simidi» atmayı reddetti. Anglosaksonlar ve İsrail, «asarız, keseriz» demişlerdi. Buna rağmen Mısır, Akabe Körfezini İsrail'e kapamıştı. Nâsır, «Bir adım gerilemem» diyor ve İsrail ile Anglosaksonlar, şimdilik birşey yapamıyorlardı. Onları kurtarmak, Moskova'nın işi değildi. Nâsır, iyi bir satranç oyuncusu olarak ilk manşu kazanmıştı. Emperyalizme karşı bunun değerlendirmeye çalışılacağı açıktı. Nâsır, hâlen 1956 Süveyş saldırısından önceki duruma ulaşmıştı. Amaç, «1948'den, yani ilk İsrail savaşından önceki durumu gerçekleştirmek» diyordu. Akabe Körfezi statüsünü, ancak bu şartlarla pazarlık konusu yapacaktı. Ne var ki, İsrail kamu oyuna, bu açık yenilgiyi kabul ettirmek çok güçtü. «Araplar kuvvetten anlar» felsefesi ile hareket eden İsrail, yenik düşmenin, Arapları iyice azdıracağına kesinlikle inanmaktaydı. Nâsır'a bir ders vermeyi şart saymaktaydı. Batı kamu oyu İsrail'i desteklemekteydi ve İsrail'in Washington'da kuvvetli destekleri vardı. «Tırmanma politikası» şampiyonu Johnson yönetimi de, dış politikayı zorbalıkla yürütme eğiliminde olduğunu defalarca ispatlamıştı. Bu sebeple, ilk manşu kaybeden İsrail ile Anglosaksonların, bir yandan zaman kazanmaya çalışmakla beraber, öte yandan bir kumar oynamaya kalkışmaları imkânsız değildi. Ayrıca tehlikeli biçimde karşı karşıya gelen kuvvetler arasındaki beklenmedik çatışmalar, istenmeyen gelişmelere her an yol açabilir. İsrail'de olduğu gibi Washington'da da savaşçı bir hava vardır. Vietnam savaşına karşı çıkan ünlü yazarlar ve politikacılar dahi, Nâsır'a hadinin bildirilmesi gerektiğini söylemektedirler. New York Times'in ünlü Sulzberger'i, durumu şu kötümser sözlerle değerlendirmektedir: «Bir büyük devlet (Sovyetler), yabancı, tecrübesiz ve duygusal oyuncularla nükleer pilic oyununa kalkışırsa, bunun rizikosu çok büyüktür. Bu durumda, hatta ABD açıklanmış politi-

İhsan Sabri Çağlayangil
Plajdal...

kalarından ric'at etse dahi, İsrail ric'ata yanaşmayacaktır. Zira ABD için ric'at, mevki ve prestij kaybetme anlamına gelecektir. İsrail için ise, ric'at yok edilmesi demektir.

Bu sebeple, yakın veya uzak bir tarihte, küçük ya da büyük bir savaş hemen hemen kaçınılmaz görülmektedir.

Öyle görünüyör ki, Orta Doğu'da barışın kurtarılması mağrur Johnson ile İsrail'in Akabe yenilgisini hazmedip Orta Doğu'da yeni bir düzen kurulmasını kabullenmelerine bağlıdır.

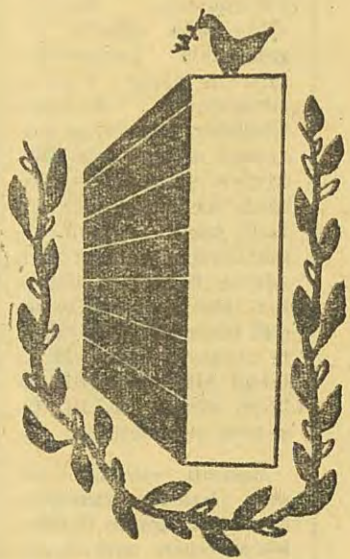
Orta Doğuda Savaş Çıkarırsa...

Savaş halinde Türkiye için tehlike, Araplardan değil, İsrail'den de değil, İsraili himaye eden Amerikadan gelebilir. Asıl tehlike edeceğimiz mesele budur. Gerçi Vietnamdan aldığı dersten sonra Amerika, «savaş gemisi politikası» ni izlemekte daha temkinli davranıyor. Vietnamdan önce çıkarları bahis konusu olunca, Amerika savaş gemilerini harekete geçirir, tehditler savurur ve istediğini elde ederdi. Vietnamdaki acı tecrübesi, Nâsır'ın azimli davranışı ve Arapların birlik hâlinde hareket etmeleri, Johnson'un bu defaki buhranda temkinli davranmaya itmiştir.

Savaş çıkmadıkça Türkiye için gâile olamaz. Fakat savaş hâlinde, Amerikanın üslerimizden ve sularımızdan yararlanmaya kalkışacağından şüphe edilmesin. Buna karşı şimdiden tedbir almamız gerekir. Çünkü bizi Vietnam Savaşına sürükleyemedi, fakat Araplara karşı savaşa tutuşursa, eğer şimdiden tedbir almazsak, savaştan kolay kolay kaçınamayız.

Birçok vesilelerle belirttikimiz gibi, Amerika ittifakı ve dostluğu Türkiye için netameli olmaya başlamıştır. Orta Doğu buhranı, bu gerçeği bir defa daha meydana çıkarmış bulunuyor.

Profesör Ahmet
Şükrü Esmer
(Uludağ)

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER

siyasi notlar

TPAO'da dönen Oyun!

Demirel'e yakın gazetecilerden Kalpakçıoğlu, Milliyet'te, Kenan Onat ve Turgut Gülez'in görevlerinden alınacaklarını açıkladı. Sunay'ın ısrarıyla şimdiye kadar görevde tutulan Petrol Ofis Genel Müdürü Onat'ın neden değiştirilmek istendiği belli. TPAO Genel Müdürü Turgut Gülez'in uzaklaştırılma sebepleriyle ilgili çekici. Ateşli bir Amerikancı ve özel teşebbüsçü olan Gülez, bu hayranlığında çok ileri gitmekten suçlu tutulmaktadır! Parasızlık ve Amerikalıların ağır şartlar ileri sürmesi üzerine, İzmir Rafinerisi mecburen Sovyetlere yaptırılmaktadır. Gerçekçi Demirel, başka çare olmadığını görmüştür ve bu işi bir an ön-

ce sonuçlandırmak istemektedir. Fakat Amerikan hayranı Gülez, Sovyetlerle alışverişe şiddetle karşıdır. Sovyetlerle yapılan anlaşmayı yok sayarak, İzmir Rafinerisini hâlâ Amerikalılara kurdurmaya uğraşmaktadır. Ona göre, Sovyet teknolojisi geridir, yedek parçaları elverişsizdir ve rafineri ürünleri Türk piyasasına uygun değildir. Gülez, satamadığımız fındık - fıstık karşılığı tesis alınmasının aleyhindedir. Gülez, satamadığımız bu fındık - fıstığı kavurup, güzelce ambalajlayıp Avrupa piyasasına kârlı biçimde sürebileceğimizi iddia etmektedir. Ne var ki, bu parlak fikirler, rafinerinin gecikmesine tahammülü olmayan Demirel'i kızdırmıştır. Rafinerinin kurulması işi, TPAO'dan alınarak Enerji Bakanlığında bir komisyona verilmiştir. Öte yandan, AP. iktidarı, kârlı boru hattını «halka» devretmenin hiç de akıllıca bir iş olmadığını biraz anlamışa benzemektedir. Gülez ise, «sermaye piyasası kuracağım» diye, çevirinin ateşli taraftarıdır. İşte bu aşırı özel teşebbüs aşkı ve Amerikan hayranlığı Turgut Gülez'in, AP. iktidarı döneminde dahi, başını yemiştir!

Öte yandan «İlerici ve Milliyetçi Gençlik Grubu», TPAO'nun hissedarlar listesini yayınlamıştır. Hissedarları arasında devlet teşekküllerinin yanı sıra, İş Bankası, Yapı ve Kredi Bankası, İTİŞAŞ, İstanbul Sigor-

ta gibi özel kurumlar ve Ahmet Neyri, Fatma Mübecceci Gizem, Kimon Kozmette, Anna Mu taf, Alfred Hahom gibi özel kişiler var.

TPAO 1966 yılında 65 milyon lira kâr etmiş, yatırım fonlarına büyük ihtiyacı olduğu halde, kârın çok büyük kısmını dağıtmıştır. Temettü oram yüzde 9'dur. İlerici ve Milliyetçi Gençlik Grubu, bu durumu şöyle eleştirmektedir: «Bugün dağıtılan yüzde 9 kâr, normal hadlerin üzerinde ve küçümsenmeyecek bir rakamdır. Küçümsenmeyecek bir kâr dağıtan ortaklık, özel şahısların hisse almalarını âdeta teşvik etmekte ve görüleceği üzere özel şahısların adedi yavaş yavaş artmaktadır. Ortaklık payının yükseltilmesi, hisse devirleri de ilgili kararnameye riayet edilmeden, serbest bırakıldığı nisbette bu sonucu engellemek imkânı yoktur.

TPAO yöneticileri, millî petrol dâvâsı sloganının siperine girerek, millî petrolü milletin malı olmaktan çıkarmak ve keyfi yönetimlerini devam ettirmek emelindedir. Bunun için greve sebebiyet vermişler, grev kırıcıları yaparak, sendikalizme cephe almışlardır. Çünkü işçileri verecek fazla haklar, yüzde 9 oranındaki kişisel kârlarını azaltacaktır.

Asıl fonksiyonu petrol olan ortaklık, bu iş için her sene ilâve edeceği 5 milyonla (kâr dağıtımından sonra kalan miktar) Kalkınma Planındaki rolünü ifa edecek hâle gelebilecektir. Ulusal Petrol Dâvasının savunucusu bütün aydın ve milliyetçi güçler, tek ulusal, petrol kuruluşumuzun yönetimine eğilmelidirler».

27 Mayıs, Gençlik, Sosyalizm v.s.

Sıkıntılı bir 27 Mayıs kutladık bu yıl. 27 Mayıs 1960'da «hocaların hocası» sayılan Prof. Sıddık Sami Onar, Milliyet'te çıkan biraz ekşi bir yazıyla günü başlatmış. «Fakat bu ihtilâlin varlığı inkılâp ne kadar başarılı olmuştur? İstenilen denge ve hukuk düzeni kurulabilmiş midir? İhtilâlin amaçları gerçekleştirilmedi, daha ilk günlerde başlayan politika oyunları ve politikacıların gizli müdahaleleri, ihtilâlin tarafsızlığına, objektif görüşüne, düzen kurma ve toplumu bunaltı ve ihtilâlden koruma gayesine menfi etkiler yapmış mıdır? İnkılâp ve millî birlik şeklinde başlayan ihtilâl basit ve geçici bir hükümet darbesine mi dönmüştür? Bunu olaylar ve zaman göstermeye başlamıştır ve gösterecektir.»

Sonra Cumhurbaşkanını dinledik. Parlamentoda sosyalist diyen ve Sunay'ın da tebrikleriyle sık sık kutladığı bir parti bulunduğu halde, Cumhurbaşkanı, bu işle görevli Yüksek Mahkemenin yerini alarak, «Anayasa sosyalizme kapalıdır» demektedir! O-

Prof. S. Sami Onar
Aman, hocam!...

lay, gittikçe cür'etini artıran bir kısım «uzman çevre»nin sabotajı diye yorumlandı ve tatsız bir sürü polemige yol açtı...

27 Mayısın kutlanması da ömür oldu. AP Kadıköy Teşkilatı Atatürk büstüne «sonradan subaylar tarafından kaldırılan» siyah bandlı bir çelenk koydu... Başta İzmir, birçok ilde AP teşkilatı 27 Mayıs törenlerine katılmadı. Ankarada gençliğin temsilcisi Türk Milli Talebe Federasyonunun törenlere katılması engellendi. Ankarada gençliğin temsilcisi Mayıs'tı. Ama yine de Başkentte asılmış dövizlerde, «Türk Milleti tarihi boyunca bağımsız yaşamış, hak ve hürriyetleri için savaşmıştır» yazılıydı. Ve bir gün önce, TMTE, Ankara Üniversitesi Talebe Birliği, Ankara Yüksek Okullar Talebe Birliği, Fikir Kulüpleri Federasyonu, Orta-Doğu Teknik Üniversitesi Talebe Birliği ve Sosyalist Fikir Kulübü, ABD, Yunanistan ve Vietnam emçikliklerinin önüne birer siyah çelenk koyarak, Türkiye'nin ilk antiemperyalist mücadele veren ülke olduğunu hatırlatıyordu. Gençlerin dağıttıkları bildiri de Vietnamdan tutun da Kıbrıs'tan Yunanistan'a kadar bütün emperyalist oyunların içyüzünün çok iyi kavrandığı anlaşılmalıydı. Bildiri de, «Emperyalistlerin ve yerli satılmışların bütün dünyada zahneye koydukları yeni oyunlar karşısında duyduğumuz öfkemizi, kamuoyuna haykırmanın bir görev sayıyoruz. Bugün Yunanistan'da, Vietnam'da, Kıbrıs'ta ve bütün Asya, Afrika, Latin Amerika ülkelerinde emperyalizm, korkunç cinayetler işlemektedir» denilmektedir...

27 Mayıs, bu ümit ışıklarından yeniden fıskıracaaktı.

TRT Haberler Servisi

Radyo bağımsız olmuştur, ama bir türlü radyo olamamıştır. Özellikle Haberler Servisi fena akşamaktadır. Ağırbaşlı Prof. Ahmet Şükrü Esmer de dayanamamış, şikâyetlerini maddé maddé sıralamıştır:

1 — Haberlerin süresi belli olmama, 15 dakikayı geçmemelidir.
2 — Haberler şişiriliyor ve tekerlanıyor. Meselâ Dışişleri Bakanının Romanya'ya davetini kabal edildiği söylendikten sonra, Dışişleri Bakanlığının davetle ilgili beyan da okunuyor. Bu beyan, daha önce söylenene bir şey eklemiyor.

3 — Hele bayram ve millî günlerde mesajların metinleri ve onlara verilen cevabi mesajların okunması faciadır. TRT'nin dinleyicisi bu derece yermeye hakkı yoktur.

4 — Başkanın, Başbakan, Bakan veya Genelkurmay Başkanının gezilerinde kendilerini uğurlayan ve karşılayan kimselerin adlarının sıralanması lüzumsuzdur. Ashnda bu uğurlama karşılama törenleri de anlam sızdır ve bir ara kaldırılımlarsa da sonra gene başlamıştır.

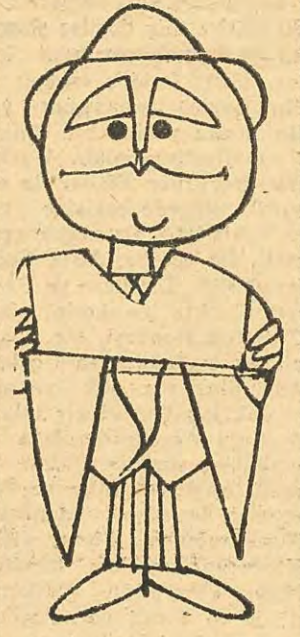
5 — Haberler önemlerine göre değil, protokola göre sıralanmaktadır. Meselâ Başbakanın bir elçiyi kabul etmesi gibi, duyurmayla bile değeri olmayan habere öncelik verilir.

6 — Radyoda konuşma dili başka, yazı dili başkadır. Radyoda uzun cümleler yapılamaz. Oysa haberleri hazırlayanlar, bu tekniğe uymayarak çoğu zaman, Anadolu Ajansının haberlerini aynen vermektedirler. Ajansın dilini ve ifadesini gazeteler bile değiştiriyor.

7 — Spikerlerin kültürce yetersiz oldukları seziliyor. Coğrafya ve şahıs isimlerini telâffuz edemiyorlar, okudukları metinde dış politikayla ilgili konuların ne olduğunu pek anlamıyorlar.

8 — Yorumlar, hele dış politika yorumları, çoğu zaman baştan savmadır. Daha dikkatle yapılmazsa, bundan büsbütün vazgeçilmesi daha yerinde olacaktır.»

Prof. Esmer, 8 maddelik eleştirisini şu sözlerle bağlamaktadır: «TRT Haberler Servisi, bu eksiklikleri yüzünden halk tarafından dinlenemez bir hâle gelmiştir... TRT'ye halka hizmet etsin diye özerklik verilmiştir. Bunu yöneticiler unutmamalıdır.»

Demirel'in Televizyonu ve Plâncılar!

İkinci Beş Yıllık Plânın en çok tartışılan projeleri, asmaköprü ve televizyon işi. İktisatçılar, genellikle iki projeyi de «çok pahalı ve lüzumsuz bir israf» saymaktadırlar. Ama Demirel, asmaköprüsüne de, televizyonuna da bağlı gözükmektedir.

Demirel, televizyon için bir de asıl gerekçe bulmuştur: «Televizyonu eğitim yolunda kullanacağız» demmiştir. Fakat Devlet Plânlama Teşkilatında henüz sayıları tükenmeyen birkaç namuslu vatandaş, Demirel'e şu basit gerçeği hatırlatmak cür'etini göstermişler: «Cahil halkı aydınlatmak için önce elektrige kavuşturmak gerekecektir. Televizyonu elektrik olmayan köyde nasıl götürebilir ve eğitimde kullanabiliriz?» Demirel lâfın altında kalmamış ve Amerikanvâri bir iyimserlikle cevabi yapımıştır: «Rüzgâr jeneratörü kurarsanız, buradan elektrik elde ederiz.»

Bu cevap üzerine, tabii ki akan sular durmuş. Plâncılar, «Efen-dim, dış ticaret açığımız çok büyük. Daha uzun süre Türkiye'de ancak bir mutlu azınlığa hitap edebilecek lüks bir tüketim malı olan televizyon, ödeme açığını daha da arttıracak. Kit kaynakların israfına yol açacak» itirazları bir işe yaramamış. Böylece «Köylünün eğitimi» gerekçesiyle yabancıları tatlı bir pazar daha açılmaktadır. Avupalı işbilirler, televizyonu malzemesi satmak için Türkiye'ye şimdi müracaata başlamışlardır. En fazla teklif Alman firmalarından gelmektedir. Alman firmaları, istenilen televizyon matzemesini uzun vâdeli kredi ile vermeye hazır olduklarını bildirmişlerdir. İkinci büyük teklif, İsveçten gelmektedir.

Batının, ellerinde bol stok bulunan firmaları bu köylü eğitime işinden bizim mutlu azınlık kadar memnundur!

ALİ FAİK CİHAN'IN SAVUNMASI

Trabzon Ağır Ceza Mahkemesince, «Sosyalist Türkiye» kitabı dolayısıyla 7,5 yıl hapse mahkûm edilen Yargıç Ali Faik Cihan'ın Yargıtay'da yaptığı savunmadan bazı bölümleri aktarıyoruz:

... Anayasa düzeni ile hayat düzeni birbiriyle çelişmektedir. Türkiye, kendi iklim kuşağı içinde bir sefalet adası, dünyanın bir ayıbıdır...

Medeni Kanun'un tarifine uygun birkaç aileyi içine alan kalabalık ailelerin tek odalı evlerde hayvanlarla birarada yaşamaları; köylülerin, üzerinde oturdukları toprakla birlikte alınıp satılmaları; insanların, şeyhin ayak bastığı topraklara yüz sürmeleri, insan haysiyeti ile, dolayısıyla Anayasanın 41. ve 49. Maddeleri ile bağdaşan durumlar değildir. Bunun gibi, başkalarını mülksüzleştirme derecesine varan toprak mülkiyeti, başkalarının oyuna ve iradesine hâkimiyet meydana getiren şeyhlik, ağalık, Anayasanın 36. ve 10. Maddeleri ile bağdaşmaz. Kitapta ele alınıp eleştirilen konular, bu gibi Anayasa ile bağdaşmayan düzensizliklerdir. Eğer, ceza sorumluluğunu gerektiren unsur, bu gibi düzensizliklerin kaldırılmasını istemekse, elbette Anayasa metni baştanbaşa T.C. Kanununun 142. Maddesinin birinci fıkrasına muhalif düşecek ve Anayasa metnini başkalarına okutmak suç teşkil edecektir...

16. Yüzyıl, çağlar boyu süregelen cadılık suçlamalarının yaygın olduğu bir dönemdir. Kimi tabii olaylar, gök gürültüleri, yer sarsıntıları, şiddetli soğuklar, fırtınalar şeytanın eseri sanılır ve şeytanın, yaşlı kadınların ruhuna girerek bu olayları meydana getirdiğine inanılır. Şeytanın yapabileceği kötülüklerden toplumu korumak amacıyla tedbirler alınır. Cadıları yargılamak üzere özel mahkemeler kurulur. Cadılık ihbarına uğrayan yaşlı kadınlar, suçlarını itiraf etsinler diye işkenceye tâbi tutulurlar. İşkencenin acılarına dayanamayıp ruhlarına giren şeytanı açıklayanlar ateşe atılmak suretiyle idam edilirler. İtirafatta bulunmayanlar ise, devam eden işkence sırasında ölüp giderler. B. Russell'in «Religion and Science» adlı eserinde yalnız Almanya'da 1450 ile 1550 yılları arasında 100 bin civarında cadının idam edildiği yazılıdır.

Bu işkencelerle idamların en yaygın olduğu bir zamanda, Treves Üniversitesi Rektörü ve Bölge Mahkemesi Başyargıcı olan Flade adında biri, binlerce cadı hakkında idam hükmünü verdikten sonra, bu işin saçmalığını anlarsa gibi olur ve cezaları vermekte isteksizlik göstermeğe başlar. Bunun üzerine, bu defa şeytanın Yargıcın ruhuna girdiği düşünülerek, Yargıç ihbara uğrar. Tâbi tutulduğu uzun işkenceler sonunda ruhuna şeytan girdiğini itiraf eder. Ateşte yakılmak suretiyle idam edilir. Tarih: 1589

Ve elbette böyle bir fikr ortamı ve şartları içinde, hiçbir cadı, ruhuna giren şeytandan haberli olamaz ve hiçbir yargıç Rektör Flade'nin âkibetine düşmek endişesinden kendisini kurtaramaz.

Devaluasyon Tartışmaları

Prof. Chenery, AİD'nin görevlisi olmayıp herhangi bir yabancı profesör sıfatıyla konuşsa, istediği görüşü savunabilirdi. Am AID ile ilişkili bir kişinin açıkça devaluasyon tavsiyesinde bulunurken çok daha dikkatli olması, herhalde gerekirdi. Bu bakımdan Maliye Bakanının, Chenery'nin «ahkâm çıkarmasını» eleştirmesine hak vermek gerekir. Bu işin usul tarafı. İşin esasına gelince, bazı Türk iktisatçıları, devaluasyon konusunda Chenery'nin görüşlerini paylaşmaktadırlar. Bunların başında, Maliye Bakanı olduğu günlerde -yani daha 1961 yılında devaluasyonun zorunlu olduğunu savunan Kemal Kurdaş gelmektedir. Kurdaş, bu görüşünü muhafaza ettiğini belli etmiştir: «Chenery'nin söylediğini hiç bir evhama ve art düşünceye kapılmadan incelemekte fayda vardır. Az gelişmiş ülkelerin iktisadi politikalarında yaptıkları ön büyük hatalar, kambiyo kuru konusunda olmuştur. Türkiye de bu hatayı 1950 yılından beri yapmaktadır.»

Prof. Osman Okyar da, Milliyet'te yazdığı bir yazıda, tek kura dönülmesi tezini savunarak, tek kur mevcut şartlarda ancak devaluasyon ile mümkün olacağına göre, Chenery'nin görüşünü paylaşmaktadır: «Kanaatimce, ister ihracatta, ister işçi döviz ve turizm geliri gibi görünmeyen kalemlerin, döviz rantlerinin önemli ölçüde artırılması, her şeyden önce iç ve dış ödemeler bakımından, sağlam ve istikrarlı bir para siyasetinin takibine bağlıdır. Şimdiye kadar devam etmiş olan ve son zamanlarda kambiyo râyicileri arasında marjların yükselmesiyle daha tehlikeli olmaya başlayan çeşitli kur tatbikatına son vermek hedefimiz olmalıdır. Resmî, nim-resmî ve gayri resmî bütün kurları birleştiren tek müessir ve fiili bir kambiyo râyici meydana getirmeye ve döviz ilgilendiren bütün muamelelerin bu kambiyo üzerinden cereyan etmesine çalışmalıyız.»

Prof. Besim Üstünel ile eski Planlama Müsteşarı Memduh Aytür ise, devaluasyona açıkça hayır dememekle beraber, hastalığın asıl nedenlerinin devaluasyon la kaldırılmayacağına, hastalığı kökünden iyileştirecek bir tedavinin şart olduğunu belirtmektedirler. Prof. Üstünel'e göre, gerçekli köklü tedavi tedbirleri alınmazsa, Maliye Bakanının, «devaluasyona gitmeyeceğiz» demesine rağmen, devaluasyon pek yakında kaçınılmaz hâle gelecektir. Memduh Aytür'ün devaluasyon konusundaki görüşü şöyledir: «Döviz satışlarında doların 13.50 lira üzerinden bir seyahat dövizini kuru yapılması, ayrıca ithalatta damga resmine iki defa zam yapılması, döviz alışlarında da Aİmanyadaki işçilerin gönderdikleri işçi dövizlerine yüzde 30 civarında bir prim verilmesi, bazı mamul maddelere vergi iadesi adı altında gene fiili bir prim verilmesi, paramız üzerinde devaluasyon yönünden bir baskı havası meydana getirmiştir. Ayrıca turizmi teşvik etmek için de tavsiyeler yapıldığı anlaşılmaktadır. Prof. Chenery'nin bunların tek kur hâline getirilmesini düşünmesi mümkün değildir. Milletlerarası Para Fonu'nun görüşü de çok râyeli usule karşındır. İlk imkân hâsıl olduğu zaman, paranın tek kura dönüştürülmesini resmen isterler. Ancak devaluasyon, neresinden bakılırsa bakılsın, nisbete basit bir para operasyonudur. Eğer paranın kıymetindeki azalma bir hastalıksa, bunun gerçek tedavisi olarak gerekli tedbirlerle birlikte düşünülse bile, bu eksiklik kapatılmış olmaz... Eğer paramızın değerinin düşmesine varan bir hastalık tedavi edilecekse, ekonominin tümünü ve plânın hedeflerini gözönünde tutan bir yolun seçilmesi faydalı olur.»

Prof. Besim Üstünel'in de görüşü şöyledir: «Devaluasyon veya benzeri bir operasyonun, Türkiye'nin bugün için dış ödeme güçlüklerine, hemen kısa dönemde

hiç bir faydası olmayacaktır. 1967'nin döviz kıtlığı sorununu, başka yollardan çözmek gerekecektir. Türk ekonomisinin bugün için en zayıf noktası, dış ödeme yetersizlikleri olarak görülmektedir.»

TİP Milletvekili Prof. Sadun Aren ise, çeşitli kur sisteminin daimi bir sistem olarak düşünülmesini ve ihracata prim verilmesini ileri sürmektedir: «Biz, Türkiye gibi gelişmekte olan memleketlerin tek bir döviz kuru ile işlerini yürütemeyeceklerine inanıyoruz. Bu gibi memleketlerin çeşitli maddeler ve muameleler için çeşitli kurlar uygulaması lazımdır. Nitekim, hâlen memleketimizde böyle birkaç kur vardır. Bu durum, temel bir gerçeğin tezahürüdür. Bundan ötürü, içinde bulunduğumuz ve gittikçe vahimleşeceği anlaşılan döviz buhranını gidermek için, ihracata çeşitli primler verilmesini ve böylece kısmi bir devaluasyon yapılmasını, doğrudan doğruya bir devaluasyon yapılmasından daha uygun buluyoruz. Milletlerarası Para Fonu teşkilatı, bu tip kur sistemlerine karşıdır. Ama Hükümetin bu konuda, ileri memleketlerin temsilcisi olan Para Fonunun tavsiye ve telkinlerine önem vermeyeceğini umuyoruz.»

Prof. Besim Üstünel
«Hayır» demiyor

Bizim de inancımız odur ki, kalkınma yolundaki bir ülke, mümkün olduğu kadar az sömürülme için, tek kur değil, çeşitli kur sistemi uygulamalıdır. Yalnız ihracat konusunda dahi, birçok kur uygulamaktan çekinilmemelidir. Teorik plânda bu tezi inandırıcı delillerle savunmak mümkündür. Ne var ki, böyle bir çeşitli kur uygulaması, her yandan gelecek baskılara mukavemet edebilecek bir hükümete ve iyi işleyen bir idareye ihtiyaç göstermektedir. Bu şartlar yerine getirilmediği takdirde, çeşitli kur, bir ucubeye dönebilir ve tek kurun sâdeliği cazip gelebilir. Ama bu, yine de, akıllıca bir çeşitli kur sistemi uygulamaya çalışmak tan vazgeçmek için yeterli sebep değildir.

Öte yandan para operasyonu ile, bünyevî hastalıkların tedavi edilemeyeceği, para uzmanlarının büyük iyimserliklerine rağmen, örnekleri ile ortadadır. Yapı değişikliğine yönelmiş bir plânlı kalkınma uygulaması ile dış ticaret açığı tedavi edilmedikçe, para cambazlıkları etkisiz kalmaya mahkûmdur. Parayı kurtarma yolunda asıl savaş, bu alanda verilecektir. Onun dışında, bugün Chenery'nin tavsiye ettiği, Okyar ve Kurdaş gibi iktisatçıların benimsedikleri tipte bir devaluasyonun faydalı olacağı inancında değiliz. İhracata prim sistemini genişletmeye ve işlâh etmeye çalışmak, daha akıllıca bir tedbir gibi görülmektedir.

Bu da BBC'den!

BBCI televizyonunun verdiği haberi aynen yayınıyoruz:

Tokyo'dan gelen haberlere göre, Japon Hükümeti, Üniversite ve araştırma Enstitüsü ve laboratuvarlarının, Amerikan Ordusundan gördüğü yardıma son vermek istemektedir.

Amerikan Ordusundan gelen bu para, Japon Eğitim Bakanlığının tasvibi, hatta haberi olmadan eğitim müesseselerine aktarılmıştı. Parlametoda, muhalefet partisi üyeleri, gene bir «CIA

dolapı» kokusu sezindiklerinden, hükümeti sıkıştırılmakta ve hesap sormaktadırlar.

Japon basınında çıkan haberlere göre, Amerika ordusunun para yatırdığı araştırmalar, Japon bilimlerinin üzerinde çalıştığı «bakteriyolojik savaş» konusundadır.

19 Mayıs'ta Japon Hükümeti, bir liste yayınladı. Bu listeye bakılırsa, 1959'dan bu yana, 96 araştırma projesine, Amerikan askeri idarecileri tarafından 387 bin sterling yatırılmıştır. 96 proje içinde, her defasında para, Japonlar tarafından istenmiştir.

Amerikan ordusundan para almış olan 26 Üniversiteden, 15'i devletin üniversiteleridir, 5 tane si de özel üniversitelerdir.

Araştırma enstitülerinden 9 tanesi Amerikalılardan para almıştır. Bunların 3'ü devlete aittir.

Para isteyenler, para istemelerine sebep olarak, Japon hükümetinin araştırma projeleri için kâfi derecede para vermediğini söylemektedirler.

Hükümet ilk adım olarak, devlete ait olan üniversite, araştırma enstitüsü ve laboratuvarın, Amerikan ordusundan para almasını kesinlikle önleyecektir.

BİR UFACIK UYARMA DAHA...

Halkı bilinçlendirmek, çok güzel ve asil bir görevdir. Yalnız henüz kendin bilinçlenmeden başkalarını bilinçlendirmeye kalkışmak, bazan sakat bir iştir. Çünkü bilinçlendirmek istediklerine bir gün bir şey söylersen, sonra bunu unutup ertesi gün tam aksini söylersen ve böylece, bilinç yerine kafalarda yalnızca karışıklık yararsın.

Bu endişyledir ki, bir yazar, fikirlerinin doğruluğunu ya da yanlışlığını hiç tartışmadan, «Ey arkadaş, sen dört ayda dört ters fikir söyledin. Bilinçlendirmek istediklerinin hafızası belki senden daha kuvvetlidir. Biraz daha ciddi ol» dedik. Dört ayda dört ters fikir söylediğini reddedemiyen bu yazar, Bedii Faik'e pek yakışan Bâbüali hercaâlikleriyle, tartışma konusunu başka alanlara kaydırmaya çalışmaktadır. Ama önce şuna cevap vermek gerekir: «Dört ayda dört ayı tez ileri sürdün mü, sürmedin mi? Dört ayda dört ayı tez ileri sürersen, insana demezler mi ki, çok güzel işler yapıyorsun, başkalarını bilinçlendiriyorsun; ama biraz da kendini bilinçlendirmen olmaz mı?». Bu soru tamamiyle cevapsız bırakıldı. Dendi ki, «Siz yanlış iş yaptınız. CHP'yi sola kaydardınız. Bu yanlışınız yüzünden emperyalizm güçlendi, Şimdi Demirel de mecburen boyun eğeceği için, Feyzioğlu ile Ağaoglu birleşip Anayasayı değiştirecekler. Demirel'i tasfiye edecekler. Amerika da daha az afişe ve daha fazla akıllı oldukları için bunları tutacak». Dedik ki, «Nerede bizde o kudret! Koskoca partileri sola kaydıracak güç bizde olsa, CHP'den önce AP'yi sola kaydırırdık. Lütfen biraz ciddi- yet». Bu sefer cevap, «Ciddi- yet, bizim yaptığımızı yapmaktır» biçiminde. Bir de «sosyalist yalan söylemeyeceğine» göre, sosyalistçe sayılmayacak bir yalan eklenmiş. Onların yaptıklarını iddia ettiklerini, yapmıyor söyledikleri kişiler, «Bizim yerimize Bülent Ecevit ile arkadaşları çalışsın, biz onları hazırlıyoruz, yetmez mi» diyorlarmış! Bizans artığı Bâbüali oyunlarından medet u- manların bu ölçüde küçük yalanlara tenezzül edecek duruma düşmeleri, herhalde sosyalizm açısından bir kazanç değildir. Ahlâk sınırlarını da aşıp giden bu ölçüde bir ciddiyetsizlik karşısında daha ne söyleye- lim?

Prof. Cahit Tanyol'un yakında yayınlanacak olan «İşçi Padişah — İstanbul Fetih Destanı» adlı eserinden iki parça sunuyoruz. Prof. Tanyol bu destanda Anadolu'da Osmanlı Türk devletinin kuruluşunu ve İstanbul fethini tamamiyle yeni bir heyecan ve duygu açısından değerlendirmektedir :

MANZARA : I

Gecenin ortasında durayorum
Çağ on üçüncü yüzyıl
On dö-de gebe
El yazması kitaplarda zaman perdeleri
Açılıyor bir bir
Bir buruk aydınlık doluyor gözlerime
İnsanlar görüyor
Gömelmis

iki büklüm dizlerinin
üstünde bir eski kitap
Tavanda yansıyor saniye gölgeleri
Parmak izlerinin
Rahlede mum
Tozlu bir düşte beliriyor
İklimi Rum

Üstümde bulutlar kara kara
kat kat
Uzakta nal ve insan sesleri var
Duyuyorum

Ahir kapandı gece
El yazması kitaplarda çizgiler silindi
Çağ On üçüncü yüzyıl
on dörde gebe

Gecenin altında yapayalnız oturuyorum
Bir kapı çalıyor
Kırk kapı açılıyor
Kapılarda duruyorum
Kapılarda Hacı Bektaş Veli'yi soruyorum
Ondan istediğim ne od'dur
ne keramet

Ne de gurbette ölen şairimin
Alev alev yanan özlemidir
İstemem Mefistofeles'i davet
benim işim acele

Şeytanlarla konuşacak vaktim yok
İklimi Rum'da zelzele var
zelzele

Meded! ya Hacı Bektaş Veli meded!
Beni Bedreddin'e
Beni Yunus'a ilet
Ölüyorum...

Beni Yunus'a ilet
Ölüyorum...

DER HAYRET-İ AKBIYIK SULTAN

Gecenin eşğinde duruyorum
Çağ yirminci yüzyıl

Yirmibire gebe
Uzakta bir derviş görüyorum
Türbesinin üzerine oturmuş
Elinde bir şişman domuz var
Tepesi yoluk

Sordular kimin nesi
Dediler kim
Konstantiniye fethini
O büyük efsanesi
Akbiyik Sultan dürür
Alaea karanlıkta bir gece
Bir domuz

Isparta köylerinde öldürür
Sordular kimin
Bu domuzun işini
Bitirmişsin ne tutarsın leşini
Akbiyik Sultan güldü
Sonra boynu büküldü
Baktı

Duvar dibinde
Yan yan yürüyen
Bir akrebe

Dedi ki
bu domuz
akreplere gebe

«Münafıklar Suresi»ni okumuş
Ve dönüp Müslüman olmuş
Kâfire elin vermiş
Müslüme dilin vermiş
Emir buyurdu Hünkâr
Tiz var

Derisin yüzün
Leşin köpeklere aıp
Taşra süresin
Tz kim kokmuş

Amma velâkin
Anı koklayan köpek kustu
Akbiyik Sultan sustu

Anlaşılmaz lâflar ede: biliriz
Akbiyik Sultan bu ya

CAHİT TANYOL

Gelecek Sayıda:

«KARAR - BÜYÜK NAMAZ»

Milliyetçilik Karşısında Komünizm

- III -

SELF - DETERMINATION İLE YOLA ÇIKILDI

Marksizm, insanı sömürmesine karşı çıkarken, bir milletin öteki milletleri sömürmesine de karşı çıkmıştır. Marks, «Öteki halklara tahakküm eden bir halkın kendisi de özgür olamaz» demektedir. Engels, «Milletlerarası barışı sağlamak için bütün muhtemel millî anlaşmazlık biçimlerinin tasfiye edilmesi ve her halkın kendi memleketinde bağımsız ve egemen olması zorunludur» diye yazmaktaydı. Lenin, «Mazlum milletler için, self-determination, bağımsızlık ve ayrı devlet kurma özgürlüğü istiyoruz» görüşünü savunmaktaydı. Marks, «İnsanın insanı sömürmesi kalktığı ölçüde, bir milletin öteki millet tarafından sömürülmesinin son bulacağı» inancındaydı.

Bolşevikler, 1917 İhtilâlinin sonra milliyet sorununu bu görüşlerin ışığı altında ele aldılar, çok milletli bir devlet olan Rusya'da, ihtilâlden sonra Stalin, Milliyetler Komiseri idi. Lenin ve Stalin'in çabaları ile, 1917'de «Rus Halklarının Hakları Beyanname» ilân edildi. Beyanname, Leninci milliyetler politikasının hukukî ifadesini getirmekteydi. Buna göre, Rus halkları, kendi kaderlerini kendileri seçme özgürlüğüne sahiptiler. Hattâ isterlerse, Sovyet Federasyonundan ayrılarak tamamen bağımsız devletler kurabilirlerdi. Federasyonda kalan halklar için de millî muhtariyet tanınmaktaydı.

Teorik plânda bu görüşler, bugün de muteberdir. Fakat uygulamada durum farklı olmuştur. YÖN Yayınları arasında çıkan, «Asya'da Marksizm ve Milliyetçilik» adlı eserde, uzun uzun belirtildiği üzere, dünya ihtilâlinin ümidini kesen Stalin, Sovyetler Birliği içinde milliyetçi eğilimlerin ve Federasyondan ayrılma isteklerinin güçlenmesi karşısında, kanlı tasfiyelerle bu hareketi engellemiştir. Kültürel bakımdan her halkın kendi kültürünü geliştirmesine önem vermekle beraber, Komünist ideoloji, komünist partiler ve ekonomik entegrasyon yoluyla, Sovyetler Birliğinde milliyetçi istekler eritilmiştir. Bugün Sovyetler Birliğinde çok sayıda halk vardır, ama bu halklar arasında milliyetçi eğilimler, ciddi Batılı uzmanların yaptıklarına göre, yok gibidir. Bir cins asimilasyon politikasından dahi söz edilmemektedir.

Çeşitli halkları eşit olarak tek bir potada eritme, yani asimilasyon, Fransız İhtilâlinin, özellikle 1848 İhtilâlinin getirdiği bir fikirdir. 1848'de siyah derili milletvekili, Fransız Meclisinde yer almıştır. Fakat sömürgeci ülke - sömürge ilişkileri çerçevesinde, asimilasyon politikası bir fantezi ve bir aldatmacadan ibaret kalmıştır. Nihayet, en son «Cezayir Fransızdır» tezi, sömürge ortamında asimilasyonun iflâsa mahkûm olduğunu göstermiştir. Avrupa halklarının asimilasyonunu başaran ABD, zencilere karşı son zamanlarda mütereddüt bir asimilasyon politikasına yönelmiş bulunmaktadır. Ne var ki, ırkçılığı körükleyen kapi-

talist sömürme şartlarında, zencilerce uzun zamandır talep edilen asimilasyonun, meseleye bir çözüm yolu getirebileceği şüphelidir. Zenci davası, ABD'nin en önemli ve nasıl çözülebileceği kestirilemeyen bir meselesidir. Bu bakımdan yalnız Sovyetler Birliğinde, çok farklı milletler arasında bir cins asimilasyon gerçekleştirilebilmiştir. «Modern Dünyada İrk ve Kültür Tezaları» adlı eserinde tanınmış Amerikan sosyoloğu Frazier, şunları yazmaktadır: «Rus politikasının milliyetçilik meselesini çözüp çözmediğinin bir cevap arırsa, yalnız şu söylenebilir ki, İkinci Dünya Savaşı sırasında eşitli milletler ve halklar, Sovyetler Birliğine sadık kalmışlar ve onun savunması için şevkle dövüşmüşlerdir». Amerika'nın «esir halkları kurtarma» adıyla Münih'ten yürüttüğü propagandanın Sovyet Rusya'da bir etki yaratmadığını, Amerikan yetkilileri de bilmekte ve söylemektedirler.

MİLLİYETÇİLİK KALINTILARI İLE MÜCADELE

Tek bir devlet çerçevesinde, milliyetler meselesini çözmüşe benzeyen Sovyetler Birliği, İkinci Dünya Savaşından sonra yeni Komünist devletlerin ortaya çıkmasıyla, bağımsız komünist devletler arasında ilişkiler meselesi ile karşı karşıya gelmiştir.

Stalin zamanında dahi, komünist devletlerin ilişkileri kolay olmamış, Yugoslavya, Sovyetlerin deyişiyle «dar milliyetçi eğilimler» yüzünden Sovyetler Birliği ile çatışmıştır. Çin ve Arnavutlukta da daha sonra aynı eğilimler görülmüştür. Romanya, Sovyetler Birliği için bir «mesele» olmaya başlamıştır. Çin - Sovyet çatışması ise, görülmedik ölçüde ulaşmıştır. Böylece proleterya enternasyonalizmi, teorik plânda öngörülmeyen güçlükler taşımıştır.

Teorik plânda her komünist ülke, ötekilerle eşit, egemen devlettir. Bu egemen devletler, proleterya enternasyonalizmi sayesinde, dayanışma ve işbirliği hâlinde dirler. Teoriye sosyalizm, her ülkenin millî çıkarları ile dünya sosyalist sisteminin bütün olarak çıkarlarını ahenkli biçimde bağdaştırabilme avantajına sahiptir. Çünkü emekçi halkların ortak çıkarını temsil etmektedir. Ne var ki, komünist dünya içinde görülen son dalgalanmalar, millî çıkarlar ile proleterya enternasyonalizminin gereklerini bağdaştırmanın samıldığı kadar kolay olmadığını ortaya koymaktadır. Milliyetçilik, proleterya enternasyonalizmi ilkesinin ahenkli biçimde uygulanmasını büyük ölçüde zorlaştıran bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır. Onun içindir ki, «eşit egemen devletler» ilkesine toz kondurulmaması için, komünist ülkeler arasında başgösteren bu çatışmalar, milliyetçiliğe karşı bir kampanyaya girişilmesine yol açmaktadır. Bazı komünist ülkelerde görülen direnmeler, Sovyet teorisyenleri tarafından «milliyetçiliğin kalıntıları» diye

kınanmaktadır. «Marksizm — Leninizmin Esasları» adıyla, Sovyet teorisyenlerinin Kuusinen'in başkanlığında hazırladıkları kitapta, bu «milliyetçilik kalıntıları» hakkında şunlar yazılmaktadır: «Sosyalist enternasyonalizm ilkeleri ve onları uygulama biçimleri, milletlerarası ilişkilerde yeni bir şeydir. Bu alanda yüzyıllar boyunca sömürücü toplumun eski tip ilişkileri sürüp gitmiştir. Şimdi sosyalist olanlar da dahil, ayrı devletler arasında geçmişte birçok kavga ve çatışma görülmüştür. Bunlar acı hatıralar bırakmıştır. O hatıralardan çabucak sıyrılmak, geçmişin birikimlerini bir kenara itmek, her zaman kolay değildir. Küçük burjuva milliyetçi önyargıların tasfiyesi özellikle güçtür. Lenin, daha 1920'de, ülkeler ve halklar arasında yeni ilişkiler kurulmasında, milliyetçilik tehlikesini görmüş ve bu kökü derinlerde olan kötülüğe karşı ısrarlı bir mücadele verilmesi ihtiyacına dikkati çekmiştir.

Dünya sosyalist kampını zayıflatmaya çalışan emperyalist irticam ümitlerini sosyalist ülkelerde milliyetçi elemanların yeniden canlanmasına başlaması tesadüf değildir. Keza revizyonizmin en zehirli çiçeklerinin milliyetçi bataklıkta açması tesadüf sayılmamalıdır. Bir kural olarak, milliyetçi önyargılar, sömürücü sınıflar kalıntılarını, emperyalist istihbarat servisleri ajanlarının, sosyalizm dâvasına ihanet edenlerin yeni sisteme karşı mücadele için bir leşikleri ortak bir platform teşkil etmektedir.»

«MİLLİ KOMÜNİZM» OLMAZ...

«Çok iyi bilinmektedir ki, milletlerarası işçi sınıfı hareketi içinde, milliyetçiliğe yol açmak isteyen revizyonist unsurlar, emperyalist irticamın icat ettiği (millî komünist) sloganına sarılmaktadırlar. Bunlar iddia etmektedirler ki, komünizm, millî tecrit ve inhisarcılıkla tamamen bağdaşabilir. Öteki sosyalist ülkelerden ayrı duran, hattâ onlara karşı düşmanca bir tutuma giren, proleterya enternasyonalizmi ve sınıf dayanışması ilkelerine sadakati terkeden bir ülke, komünizmi kurabilir. Açık ki, böyle reçetelerin komünizm ile hiçbir ilgisi yoktur. Bu, işçi sınıfı hareketini gerici burjuvazinin çıkarlarına intibak ettirmek için eski oportünist politikayı, yeni bir etiket altında canlandırma teşebbüsüdür. (Millî komünizm) tehli ne konuşan ve dünya sosyalist sisteminin birliğine karşı çıkan kişi aslında sosyalizm ideallerinden vazgeçmektedir.

Dünya sosyalist sisteminin tecrübesi, Sovyetler Birliği Komünist Partisi programında belirtildiği üzere, kaitalizmden kopan ülkeler arasında çok yakın ittifaka ve sosyalizm ile komünizmin inşasında ortak çabaya ihtiyaç olduğunu doğrulamıştır. Sosyalist ülkeler dünya topluluğundan ayrı olarak tek başına sosyalizmi inşa etme politikası, sosyalist toplumun objektif gelişme kanunlarıyla çeliştiği için teorik plânda savunulamaz. Bu politika, ekonomik açıdan da zararlıdır. Sosyal emeğin israfına, kalkınmahızının yavaşlamasına yol açar ve ülkeyi, kapitalist dünyaya bağımlı kılar. Bu tutum, politik bakımdan da gerici ve tehlikelidir. Zira emperyalist güçlerin birleşik cephesi karşısında halkları birleştireceği yerde, onları parçalar, burjuva milliyetçi hislerini besler ve uzun vâdede sosyalist kazanımların kaybına sebebiyet verebilir.

Sovyetler Birliği Komünist Partisi programı, milliyetçiliği milletlerarası irticam ve iç irtica kalıntılarının, sosyalist ülkeler birliğine karşı

kullandıkları başka politik ve ideolojik silâh olarak görür. Milliyetçilik, sosyalist ülkeler camiasının ortak çıkarlarına zarar verir. Başlıca zararı, bu eğilimin görüldüğü ülkenin halkı çeker. Zira sosyalist kampa tecrid edilme, ülkenin gelişmesini engeller; onu dünya sosyalist sisteminin avantajlarından yoksun bırakır; emperyalist devletleri, bu milliyetçi eğilimleri kendi amaçlarına uğruna kullanmaya kalkışmakta cesaretlendirir

Sovyetler Birliği Komünist Partisi programında yazıldığı gibi, (milliyetçilik, onunla tutarlı biçimde mücadele edilmediği takdirde başarı kazanabilir. Marksist — Leninist enternasyonalist politika ve burjuva milliyetçiliği ve şovenliği kalıntılarını temizleme yolunda kararlı çaba, sosyalist camianın daha fazla sağlamlaştırılmasının önemli bir şartıdır.)

Komünist temsilcilerin 1957 ve 1960 yıllarındaki milletlerarası toplantılarında da, milliyetçilikle mücadele ihtiyacı kuvvetle belirtilmiştir. 1960 bildirisinde şöyle denilmektedir: (Sosyalist ülkeler arasındaki dostluğu ve kardeşçe ilişkileri güçlendirmek için, Komünist ve İşçi Partilerinin Marksist — Leninist bir enternasyonalist politika izlemeleri zorunludur. Bütün emekçi halk, enternasyonalizm ve vatanseverliği birleştirecek bir ruhla eğitilmelidir. Burjuva milliyetçiliği ve şovenliği kalıntılarını tasfiye için kararlı bir mücadele açılmalıdır.)

Milliyetçilik tehlikesi, devlet yöneticilerinin enternasyonalizmi unuttukları, millî farkları aşırı ölçüde mübalâga ettikleri, sosyalist insanın genel kanunlarına gözlerini kapadıkları, ülke ve partilerinin çıkarlarını çok dar açıdan anladıkları ve öteki kardeş halkların çıkarlarına karşı çıktıkları hallerde, özellikle büyüktür. Bu durum, dar milliyetçi eğilimler, ülke liderlerinin politikalarında ön plâna çıkınca, Yugoslavya'da görülmüştür. Aynı şey, farklı bir ideolojik çerçevede ve özellikle (ihtilâlcilik) edebiyatıyla süslenmiş olarak Arnavutluk İşçi Partisinde vukubulmuştur (.....)

Marksist — Leninist partiler, milliyetçi kalıntılar ve önyargıların zor metodları ve kötüleme ile tasfiye olunamayacağı noktasından hareket ederler. Bu kalıntıları temizlemekte, sabırlı bir izah çabasının ve milliyetçi hataların eleştirilmesinin yanı sıra, sosyalist enternasyonalizm ilkesinin tutarlı bir uygulaması büyük rol oynar. Kardeşçe işbirliği, birbirine yardıma daima hazır olma, eşitlik, herkesin gelenek, âdet ve çıkarlarına karşılıklı saygı ortamı içinde milliyetçi anlaşmazlığın kaynakları ve eski düşmanlık çabucak kurutulur. Milliyetçi önyargılar kaybolur.»

SOSYALİST KAMPTA SOVYETLER

«Gerçek enternasyonalistler daima hatırlamalıdır ki, sosyalist

Bu uzun pasajı, komünist devletler arasındaki ilişkilerde rastlanan güçlüklerin, Sovyet teorisyenleri ve Komünist Partisi tarafından nasıl değerlendirildiğini belirtmek için aldık. Marksist - Leninist teoriye göre, bütün bu devletler, eşit ve egemendir. Kapitalist sömürmenin kalktığı bir ortamda, proleterya enternasyonalizmi ilkesi, bu devletler arasında çok sıkı ve ahenkli bir işbirliği ve dayanışmayı sağlayacaktır. Millî çıkarlar ile komünist kampın bütün olarak çıkarının çatışması için hiçbir sebep yoktur. Eğer bazı güçlüklerle karşılaşılırsa, bu, milletlerarası ilişkilerde sosyalist enternasyonalizm ilkelerinin ve uygulama biçimlerinin yeni olmasından ve milliyetçi kalıntılar ile önyargıların yaşamasından ileri gelmektedir. Bazı komünist liderler, milliyetçiliğin dar kalıplarından kendilerini kurtaramaktalar ve yanlış yollara sürüklenmektedirler. Bu sebeple, burjuva sovenliği ve milliyetçiliğin kalıntıları sayılan milliyetçi eğilimlerle ısrarlı biçimde mücadele edilmelidir.

Birçok milleti sinesinde toplayan Sovyetler Birliği çerçevesinde, proleterya enternasyonalizmine aykırı düşen milliyetçi eğilimler tasfiye olunmuştur. Aynı biçimde dünya komünist ülkeleri camiası içinde ve komünist partileri arasında milliyetçilik kalıntıları yok edilmelidir.

Teorik planda tutum budur. Uygulamanın nasıl olduğu ise, ayrı bir meseledir.

MİLLÎ KURTULUŞ HAREKETLERİ VE KOMÜNİZM

Gerek çok milletli Sovyetler Birliği içinde, gerekse komünist ülkeler arasındaki ilişkilerde milliyetçi eğilimlere şiddetle karşı çıkan komünistler, mazlum milletlerin emperyalist tahakküme karşı giriştikleri milliyetçi mücadeleleri desteklemektedirler. Lenin, kapitalizmin emperyalizm öncesi döneminde Marks'ın söylediği «Bütün ülkelerin işçileri, birleşiniz» sözünü, emperyalizm aşamasında, «Bütün ülkelerin işçileri ve mazlum halkları, birleşiniz» diye tamamlamıştır.

Enternasyonalist bir hareket, nasıl oluyor da belli bir milliyetçiliği destekliyor? Bu sorunun cevabını, Sovyet teorisyenleri, «Marksizm-Leninizmin Esasları» adlı eserde şöyle vermektedirler:

«Halkların sömürgecilikten kurtuluş hareketi, ekseriya milliyetçilik bayrağı altında yürütülmüştür. Bu itibarla, emperyalizmin hizmetkârları, sömürge halklarının kurtuluş mücadelesini komünistlerin desteklemesinin sadece bir taktik mesele olduğunu, enternasyonalistlerin desteklemesinin Asya ve Afrika halklarının milliyetçi emellerine sempati duymayacağını ileri sürerler.

Bu iddialar, baştan sona yanlıştır. Sömürgeciliğin avukatları, bu iddiaları millî kurtuluş hareketlerine kimin dost, kimin düşman olduğu karıştırılsın ve anlaşılmasın diye ortaya atmaktadırlar.

Marksizm - Leninizm, bütün sosyal olaylarda olduğu gibi, milliyetçiliği de somut tarihi açıdan inceler. Olayı, sosyal ilelemeye yararı bakımından değerlendirir. Milliyetçilik meselesinin soyut planda ifade edilmesine, Lenin, ısrarla karşı çıkmıştır. Özellikle, mazlum milletin milliyetçiliği ile zalimin milliyetçiliğinin karıştırılması tehlikesine önemle dikkati çekmiştir.

MAZLUMUN MİLLİYETÇİLİĞİ İLE ZALİMİN MİLLİYETÇİLİĞİ

ABD, İngiltere, Fransa v. s. gibi emperyalist devletlerin milliyetçiliği bir şeydir, mazlum milletlerin milliyetçiliği başka bir şeydir. Emperya-

list ülkelerin burjuva milliyetçiliği millî üstünlüğün, ırkçı kibirliliğin ve militan sovenliğin sembolü hâline gelmiştir. Bu milliyetçilik, öteki milliyetlerin köleleştirilmesini haklı göstermek için tekeli burjuvaziye hizmet etmektedir. Bu gerici ve sömürgeci milliyetçiliğe komünistler, gerçekten uzlaşmaz biçimde düşmandırlar.

Sömürge ve bağımlı ülkeler halklarının milliyetçiliği ise, tamamen ayardır. Bu milliyetçilik, genellikle, millî kurtuluş hareketlerinin sağlam demokratik niteliğini, emperyalist tahakküme karşı kütelerin protestosunu, millî bağımsızlık ve sosyal reformlar özlemini yansıtmaktadır. Lenin, bu gerçeği şu sözlerle ifade etmekteydi: «Her mazlum milletin burjuva milliyetçiliği, tahakküme karşı yönelmiş genel bir demokratik muhtevaya sahiptir. Bizim kayıtsız şartsız desteklemekte olduğumuz, işte bu muhtevadır.»

Günümüzün Asya ve Afrika ülkelerindeki milliyetçilik, genellikle bu tip bir milliyetçiliktir. Bu, onları ezenlere karşı, politik ve ekonomik bağımsızlık yolunda mücadele veren mazlum milletlerin milliyetçiliğidir. Bu milliyetçilik, millî bağların, ekseriya teşekkül etme yolunda olduğu ülkelerde ortaya çıkmaktadır. Bu ülkelerde, burjuvazi, belli şartlar altında, bütünüyle ilerici bir tarihi rol oynamaya muktedirdir. Burjuvazinin özelliğini Lenin şöyle belirtmektedir: «Batı burjuvazisi, çöküş hâlinindedir. Şimdiden onun mezar kazıcısı olan proleterya ile karşı karşıyadır. Asyada ise, aksine, samimî, militan ve tutarlı demokrasi şampiyonluğu yapmaya muktedir, Fransa'nın büyü aydınlık çağı düşünürlerine ve onsekizinci yüzyılın büyük liderlerine layık bir burjuvazi hâlâ mevcuttur.»

Tarih açısından hâlâ ilerici bir mücadele vermeye muktedir Asya burjuvazisinin, başlıca temsilcisi, ya da başlıca sosyal desteği köylüdür.

Asya ve Afrika ülkelerinde milletler ve millî bilinç, emperyalizme ve feodalizme karşı mücadelede teşekkül etmiştir. Bu milliyetçilik, Ortaçağ uykusundan kütelerin uyanmasına, sömürgecilğe, geriliğe ve gericiğe karşı mücadeleye götürmektedir. Bütün bunlar, Asya ve Afrika ülkelerinin milliyetçiliğine demokratik ve ilerici bir muhteva vermektedir. Millî bilinç, özellikle milyonlarca köylü için antiemperyalist bilincin ilk safhasını teşkil etmektedir.

Marksist - Leninistler, tarih açısından böyle bir milliyetçiliği haklı bulurlar. Ve bunu proleterya enternasyonalizmi ilkelerinden zerrece ayrılmadan yaparlar.

Komünistler, şüphesiz bilmektedirler ki, mazlum bir milletin milliyetçiliğinin dahi ters bir tarafı vardır. Bu ters tarafıyla milliyetçilik, ekseriya öteki milletlerin aleyhine olarak kendi egoist çıkarları için milliyetçi sloganları kullanmaya çalışan sömürücülerin en tepedeki gerici kısmının ideolojisini ve arzularını yansıtır.

Komünistler, emperyalizm ve feodalizme karşı zafer ve millî özgürlük sağladığı, kütelere, zalimlerin yok etmek istedikleri vakar ve hayşiyet duygusu getirdiği ölçüde milliyetçiliği desteklerler. Her türlü ırk ve millet üstünlüğü övgüleri, milliyetçiliğin gerici amaçlar hizmetinde kullanılması, onu öteki halkları boyunduruk altına alma ve millî bençillik aracı yapılması, kütelerin haklı taleplerine karşı çıkarılması gibi davranışlara komünistler sempati duyamazlar».

Demek ki proleterya enternas-

yonalizmine bağlı Marksist - Leninistler için, soyut planda «milliyetçilik iyidir, kötüdür» diye birşey yoktur. Onlar milliyetçiliği somut tarihi şartlardaki durumuna göre ve bu somut tarihi şartlarda oynadığı ilerici ya da gerici role göre değerlendirilmektedirler. Bu açıdan ilerici buldukları mazlum milletlerin milliyetçiliğini desteklemektedirler.

KOZMOPOLİTLİK VE VATANSEVERLİK

Marksist - Leninistler, İkinci Dünya Savaşından sonra ortaya çıkan yeni bir olaya dikkati çekmektedirler. Dev Amerikan emperyalizmi, yalnız Üçüncü Dünya ülkelerini değil, kendileri de emperyalist amaçlar güden gelişmiş kapitalist ülkelerin bağımsızlıklarına da tecavüze yönelmiştir. Bu ülkelerde: nakim sınıflar, kendi ülkelerindeki sosyal devrim tehlikesinden korunmak ve harp sanayinin muazzam kârlarından yararlanmak için ülkelerinin egemenliklerinden ABD'ye geniş tavizler vermişlerdir. Kapitalist dünyadaki bu antinasyonal politik sonuca, hem tâbi, hem metbu olma biçiminde, özgül bir sistem ortaya çıkmıştır. Avrupa burjuva devletleri, hem Amerika'ya, hem de öteki bazı ülkeler üzerinde egemendirler. Yani bir bakımdan köle, bir bakımdan efendidirler.

İngiltere, bu ikili rolün tipik bir örneğidir. İngiltere, egemenlik haklarının çoğunu ABD'ye devretmiştir. Bu devletin arazisi, hükümetinin fiilen kontrolü dışında, Amerikan hava ve roket üsleri için kullanılmaktadır. Ama aynı zamanda İngiltere, öteki ülkelerin egemenliğini çiğneyerek sömürge sistemini yeni biçimlerde sürdürmeye çalışmaktadır.

Çok uzun süredir bağımsız bulunan gelişmiş kapitalist devletlerin egemenliklerinden önemli ölçüde vazgeçmeleri, kozmopolitizm ideolojisinde ifadesini bulmaktadır. Marksist - Leninistlere göre, kozmopolitlik, emperyalist burjuvazinin ideolojisidir. Ve egemenlik ilkesini modası geçmiş bulma, devlet bağımsızlığını sınırlandırmayı meşru sayma, millî gelenekleri umursamayı ve millî kültürü hor görme biçiminde ortaya çıkmaktadır.

Komünistler, kozmopolitliğe şiddetle karşı gelmekte, millî bağımsızlık ve egemenlik ilkelerinin savunulmasını yapmaktadırlar. Sovyet teorisyenleri bu tutumlarını şöyle açıklamaktadırlar: «Burjuva ideologları diyorlar ki, Marksistler, kozmopolitlikle mücadeleye girişmekle, kendi doktrinlerinin enternasyonalist karakterini inkâr etmekte ve milliyetçi olmaktadır. Aslında, bu tahrifçiliğin müellifleri, çifte bir sahtekârlığı sürdürmektedirler. Bir defa, burjuvazinin kozmopolitizmi ile işçi sınıfının enternasyonalizmini eşit saymaktadırlar. Sonra Marksistlere, asıl burjuva ideolojinin özelliği olan milliyetçi görüşler atfetmektedirler.

İşçi sınıfının enternasyonalizmi, ortak düşman kapitalizme karşı mücadelelerinde bütün ülkeler işçilerinin çıkar birliğini ifade etmektedir. İnsanın insanı sömürmesine son verme yolundaki amaç birliğini göstermektedir. Halkların dostluğu ve kardeşliği biçimindeki işçi sınıfı ideolojisinin birliğini anlatmaktadır.

Bu anlamda bütün işçiler, aynı (millet) e mensupturlar. Emekçi halkın dünya (millet) i, bütün burjuva ülkelerde aynı güç tarafından, sermaye tarafından sömürülmekte ve tahakküm altında tutulmaktadır. Ama milletlerarası tek emekçi halk ordusuna mensup olmak, hiç bir za-

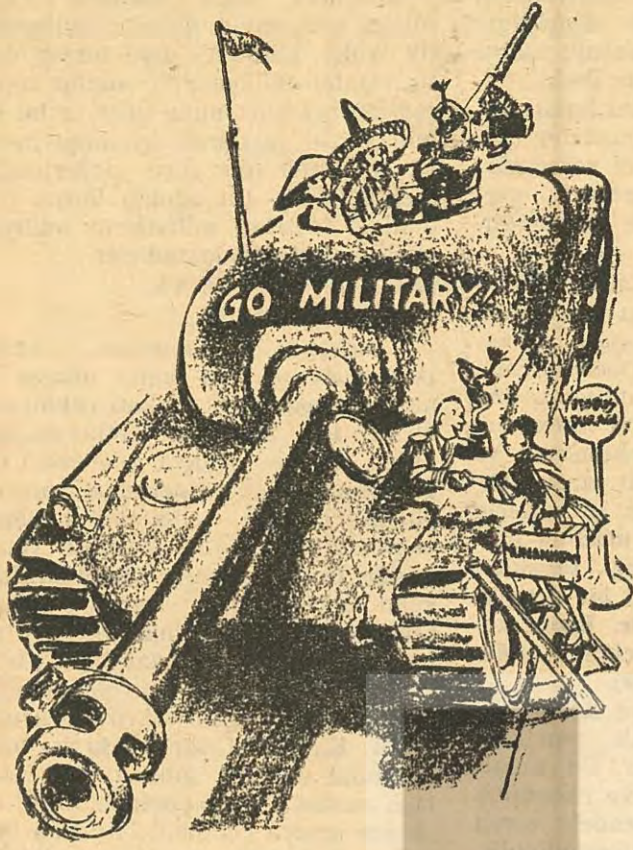
kamp içinde Sovyetler Birliğinin rolünün tahrif edilmesi, bugünkü irtifa ve milliyetçilik arsenalinde özel nevkii olan bir silâhtır. Kapitalist politika, bu konuda en korkunç imalâtı gönüllü olarak yaymaktadır. Kendilerine komünist diyen, fakat aslında milliyetçilik bataklığına kaymış olanlarda da bu propaganda yanlış bulmaktadır. Demektedirler ki, Sovyetler Birliği, öteki sosyalist ülkelere hükmetmektedir, onlar üzerinde (hegemonya) kurmuştur. Öteki komünist partileri, Sovyetler Birliği Komünist Partisine (tâbi) durumdadırlar.

Bu dedikodu ve söylentiler, Sovyetler Birliğini ve bütün sosyalist sistemi gözden düşürmek, geri ve bilgisiz halk arasında milliyetçi önyargıları körüklemek ve kütelerin Sovyet politikasına güvenini sarsmak için yayılmaktadır.

Gerçekten, dünya sosyalist sistemi içinde Sovyetler Birliğinin rolünün bu düşman propagandada ileri sürülenlerle hiçbir benzer tarafı yoktur. Komünist hareketinde, (üstün) ve (tâbi) partiler olamaz. Keza sosyalist kampı (egemen) ve (uydu) devletler mevcut değildir. Bütün sosyalist ülkeler, millî meselelerini çözmekte tamamen bağımsızdırlar. Sosyalist kampın ortak meselelerini çözmekte de her ülke eşit oya sahiptir. Sovyetler Birliği Komünist Partisi programında belirtildiği üzere, (sosyalist kampı veya aynı anlama gelen Sosyalist Ülkeler Dünya Câmiasında, hiç kimse özel hak ve imtiyazlara sahip değildir ve sahip olamaz).

Aynı biçimde, bu ülkelerin Komünist ve İşçi partileri, tamamen bağımsız ve eşittir. Herhangi bir ülkenin partisine karşı değil, kendi ülkelerinin emekçi halkına ve bütün dünya işçi sınıfı hareketine karşı sorumludurlar. Sovyetler Birliği Komünist Partisi, milletlerarası komünist hareketinde hiçbir şekilde özel ve yönetici bir rol talebinde bulunmaz.

Bu sebeple, Sovyetler Birliğinin sosyalist kampı yönettiğini söylemek yanlıştır. Partinin Yirmibirinci Kongresine Kruşçov'un sunduğu raporda belirtildiği gibi, Sovyetler Birliği öteki ülkeleri yönetmez. Yalnızca, zengin tecrübesi sayesinde, sosyalizm yolunda bir mücadele örneği getirir. Sosyalist ve komünist bir inşa çabasında, en karışık meselelerin başarılı çözümüne örnek teşkil eder. Kruşçov'un sözleriyle, (Herkes bilir ki, Sovyetler Birliğinin rolü, öteki ülkeleri yönetmek değildir. Onun rolü, insanlığa sosyalizm yolunu ilk kez açmak, dünya sosyalist sistemi içinde en kuvvetli ülke olmak ve tam bir komünist inşa dönemine ilk girmekten ibarettir). Sosyalist milletler camiasında, Sovyetler Birliğinin sağladığı prestij ve güvenin kökleri bu noktada yatmaktadır». (Fundamentals of Marxism - Leninism, Moskov 1964, S. 626 - 630).

— ŞOFÖRLÜĞÜ BİZE BIRAK!...

YUNANİSTAN'DAKİ AMERİKAN OYUNLARI

Albay Papadopoulos yeni bir Mareşal Ky olabilir!...

Yunanistan'daki Amerikan oyunları ile ilgili iki yazı yayımlıyoruz. Bunlardan biri, Yunanistan'da uzun süre bulunmuş ve son olayları yakından izlemiş Serge Mallet'ye ait. İkinci yazı, Abdi İpekçi'nin en ciddi Amerikan gazetesi dediği Washington Post'un yıllardır Atina muhabirliğini yapan ve darbeyi bu gazete adına izleyen Bernard D. Nossiter'e aittir.

Yunanistanda askerî diktatörlük yerleşiyor ve Andrea Papandreu'yu vatana ihanetle suçluyor. Fakat diktatörler, önelerine dikilen güçlükler karşısında tek bir cephe teşkil etmiyorlar. Bu sebeple ki, darbenin gerçekleştirilmesine üç grup asker katılmıştır. Birinci grup, İçişleri Bakanı General Patakos'un etrafında toplanmıştır. Bu grup, en dar kafalı askerî çevrelerin demode olmuş çocukça milliyetçiliğini temsil etmektedir. Patakos, sivil bakanlarından çoğunu acayip bir dini tarikat mensuplarından

seçmiştir. Taşra küçük burjuvalarını bir araya getiren tarikat, diğer şeyler arasında Onaltıncı Yüzyıldan önceki eski ortodoks takvimine dönüşmesini istemektedir. Aşıkâr ki bu grup ne Amerikalılara, ne de Atina burjuvazisine güven vermektedir. (Nitekim Saraya ve Amerikan yetkililerine çok yakın olan C. L. Sulzberger New York Times'da Patakos'un elinden tankların direk kontrolünün alındığını ve Generalin ikinci plana itildiğini yazmaktadır. Amerikanın seçtiği adam, istihbaratçı Albay

Papadopoulos'tur. YÖN.)

İkinci grubun lideri General Spandidakis ve Başbakan Koliass'tır. Bunlar, Ordunun geleneksel çevresini temsil etmektedirler. Krallığa sıkı sıkıya bağlılardır. Özlemleri, darbeye katılmayan Generallerin de desteği ile genç Albayları tasfiye etmek, görünüşte parlamenter sağcı bir rejim kurmak ve Kralın yetkilerini yeniden tesis etmektir.

En tehlikeli ve en iyi organize olmuş olan üçüncü grup, esas itibarıyla, istihbarat servisleri mensuplarından teşekkül etmektedir. Şefleri Albay Papadopoulos ve Makarezos'tur. CIA'nın doğrudan doğruya desteklediği grup budur. CIA, Dominik ve Brezilyada olduğu gibi Yunanistanda da politikasını Pentagon'a ve Dışişleri Bakanlığına empoze etmiştir.

Albayların aralarında hesaplaşmaları ve «darbe içinde darbe» yapılması ihtimali yok sayılmamalıdır. Böylece, Yunanistan iki yıl önceki Güney Vietnamin durumuna gelebilir. Bu durum, orada, Amerikan müdahalesini tahrik etmiştir.

Fransız ve İngiliz diplomatları, buhrana görünüşte demokratik bir çözüm yolu bulmaktan ümidi kesmiş degillerdir. Zayıf Kral Konstantin'e karşı, yerine göre sertlik ve tatlılık kozlarını oynayarak, Ordunun tahta sadık unsurlarına dayanarak bir Anayasa Hükümeti kurması için Kralı zorlamaktadırlar. Bu hükümet, bir iki yıl zarfında seçimlere girecek ve parlamenter demokrasi biçimi ilân edilecektir. Ama EDA partisi ve Merkez Birliğinin sol kanadı, kanun dışı ilân edilecektir. (Filipin demokrasisi). Ne var ki, Konstantin'in askerî darbeye karşı cephe alması çak güçtür. Yunanistanda Ordu daima, «çantada keklik» seçimler yapmak ve halkı yenmek için Sarayın ve «Sağın» yararlandığı cankurtarandır. Eğer yarı askeri hükümet, ne kadar gerici olursa olsun, bir sivil hükümete yerini bırakınca, Odu «kâğıtan bir kaplan» durumuna gelecektir. O zaman orta solu iktidara «retirebilecek» bir seçim dalgasını önlemek mümkün olmayacaktır. Dalga, bu sefer, tahti da götürebilecektir.

Bu sebeple, CIA, (Vietnamda yaptığı gibi) Sarayın adamlarıyla ağırlık teşkil eden General Patakos'u tasfiye ederek kendi hükümetini işbaşına getirmeye yönelebilir. Bunu Amerikanın Yunanistan işini —Vietnamdaki gibi—, doğrudan doğruya ele alması izleyebilir.

Böyle bir tutumu, Fransa ve öteki NATO üyeleri herhalde hoş görmeyeceklerdir.

Darbe yöneticileri arasında görülen b çelişmeler, Yunan mukavemetçilerini bir miktar ihtiyata sevk etmektedir. Hâlen mukavemet, Yunanistanın içinde ve dışında örgütlenmektedir. Fakat mukavemetin ne biçim olacağını henüz kimse bilmemektedir. İki üç ay sonra, askerî hükümetin (bugünkü hâliyle ya da tasfiyeye uğramış biçimiyle) sürüp sürmeyeceği anlaşılınca, Yunan demokratik teşekkülleri, izleyecekleri stratejiyi kararlaştırabileceklerdir.

Bernard D. Nossiter de yeni bir Vietnam tehlikesine dikkati çekerek durumu şöyle yorumlamaktadır :
ANDREA'NIN ÜÇ GÜNAHI

ATINA — Washington, hemen insiyakî biçimde, Yunanistanda iktidarı ele geçiren yeni askerî diktatörleri kucaklamaya doğru yöneliyor. Bu cins işlerin moral tarafı, Washington'un güya pragmatist kişilerini çoktan beri rahatsız etmiyor. Yunanistan işlerinde de morale yer yok. Fakat pragmatistler, girişimleri için sonuçlarını herhalde hesaplamış olmalıydılar. Bu sonuçlar üzerinde durmakta fayda vardır.

Yunanistandaki Amerikan gaffarı yeni bir şey değildir. Atina muhabirliği yaptığım üç yıl zarfında, politikamız keyfi ve çağ dışı oldu. Hatırlamalı ki, 1963 yılında Yunanistan nihayet, bâriz bir çoğunlukla ihtiyar Yorgi Papandreu'nun ımlı Merkez Birliği hükümetini seçmişti. Bu hükümet, işbaşına gelir gelmez, Atinadaki Amerikan Büyükelçiliği, Papandreu'yu tahrir için insafsız bir kampanyaya girişti. Yeni Hükümet, iç savaş yaralarını sarmak istemekteydi. Bu amaçla, medeni hakları iade etmeye ve Yunan iç savaşı sırasında komünistlerle birlikte dövüşen bazı gerillaların sürgünden dönüşünü sağlamaya koyuldu.

Yunanistandaki Amerikan diplomatlarının hepsi için değilse bile, çoğu için bu davranış «scrumsuz» idi. Büyükelçiliğin baş hedefi, Papandreu'nun oğlu Andrea idi. Sevimli, tepeden bakan, parlak, fakat doktriner Andrea, Amerikada yetişmiş ve hayli tanınmış bir iktisatçıdır. Berkeley Üniversitesinin mükemmel iktisat bölümünü yönetmiştir. Ama Washington'u rahatsız eden Andrea'nın iktisatçılığı değildi. Andrea, babasından fazla

çağdaş Avrupa düşüncesinin içindeydi. Yunanistanı Soguk Harbin dışına çekmek istemekteydi. Babasının hükümetinde Merkez Birliği Liderliğine hâlef görünen bir Bakan olarak Andrea, üç müthiş günah işlemiştir. O, Yunanistanın NATO'yu terk edebileceğini, böylece komşu Bulgaristanla olan anlaşmazlıklarını daha kolay çözebileceğini düşünmüştür. Yunanistandaki Amerikan askerî ve istihbarat personeli şışkinliğinin, ülkenin hareket serbestisini tehlikeye attığını ileri sürmüştür. Büyük bir özsezişle, Kral Ordusunun Yunan demokrasisine karşı en büyük tehdidi teşkil ettiğini görmüş ve diktatorial zihniyetli yüksek kademe subaylarının çoğunu emekliye sevkini istemiştir.

Bu tutum, Papandreu'cuları kaçınılmaz biçimde Kral Konstantin ve Amerikan diplomatları ile anlaşmazlığa sürüklemiştir. Kral ve Amerikan diplomatları, inanmaktadırlar ki,

Andrea Papandreu
Önemli hedef

—Olaylar doğruluyor— 225 bin kişilik ordu, kendilerinin eseridir. Bu inançla, Amerika tarafından cesaretlendirilen Kral Temmuz 1965'te Papandreu'yu iktidardan uzaklaştırmıştır. Ama, parlamenter sistem çerçevesinde yeni bir seçim açıldı. Bu yüzden Kral, Ordu ve Amerika, kendilerini çok daha zayıf bir durumda görmekteydi. Hemen her renkten Yunan politikacılarının da yardımıyla bu üç güç —Kral, Ordu ve Amerika—, seçimleri geciktirmekte anlaşılabilir. İki yıla yakın süre Yunanistan, Papandreu'dan kopan milletvekilleriyle 1963 seçimlerinin mağlubu ERE partisinin teşkil ettiği sun'î koalisyon tarafından «yönetildi». Bu gayritabii ittifak, felce uğamıştı. Palamento toplantıları, sıra kapakları vur. maya ve yumruklasmaya müncer olmakta, politikacıları ve parlamentoyu gözden düşürmekteydi.

Ne var ki, şer sayılan seçim günü, sonuna kadar geciktirilemezdi. Anayasa —ki şimdi çiğnenmiştir— en geç 1968'de seçimlerin yapılmasını öngörmekteydi. Nihayet bu ilkbahar, Papandreu, azınlıktaki ERE partisinin, yalnızca seçimleri hazırlamak maksadıyla hükümet kurmasına müsaade etmiştir. Seçimler 28 Mayıs'ta yapılacak ve seçim kampanyası 23 Nisanda başlayacaktı.

man işçi, Fransız, İngiliz, İtalyan vs. olmaktan çıkar anlamına gelmez. Tam aksine, yalancı olmayan gerçek vatanseverlik, proleterya enternasyonalizminden doğal biçimde fıskırır.

Esasen, işçilerin kendi halklarını özgür, refah içinde ve sosyal ilerleme yolunda görmeyi şiddetle istemeleri, işçi sınıfının nihai idealine bir sadakat değil midir? Her türlü tahakküm biçiminden ve sömürmeden kurtulmaya çalışırken, işçi sınıfı, bunu yalnız kendisi için değil, bütün emekçi halk, bütün millet için istemektedir. Ancak işçi sınıfının nihai amaçları, milletin ilerlemesini engelleyen sömürücüler saltanatına son vererek ve sosyalizmi inşa ederek, her millete gerçek özgürlüğü, bağımsızlığı ve milli büyüklüğü getirebilir. Bundan çıkan sonuç şudur: En enternasyonalist sınıf —yani işçi sınıfı—, aynı zamanda en vatansever sınıftır.

Bunlar egemenlik meselesi kar-

sısında işçi sınıfının tutumunu belirleyen bazı genel ilkelerdir. Egemenliği savunma konusunda en tutarlı tutumu benimseyerek, işçi sınıfı, aynı zamanda bütün milletin çıkarlarını savunur. Bu sebepledir ki, işçi sınıfı ve Marksist - Leninist parti, öteki sınıf ve zümreleri etrafında toplayabilir.

Kapitalist ülkelerin komünist partileri, milli bağımsızlık ve özgürlük bayrağını yüksekte tutarlar. Devlet egemenliğinin korunması ve bağımsız bir dış politikanın gerçekleştirilmesi talepleri, Fransa, İtalya ve öteki ülkelerdeki komünist hareketlerin programlarında yer alır.

İngiliz Komünist Partisi, (bağımsız İngiliz politikası) talebini programına sokmuştur. Kanada Komünist Partisi, Kanadalılara (ABD'den milli bağımsızlığımızı yeniden kazanalım) çağrısında bulunmaktadır. Japon Komünist Partisi millî tahakkümün son bulmasını ve ülkenin Amerikan emperyalistlerince çiğnenen bağımsızlığının yeniden tesisini istemekte-

dir. Norveç Komünist Partisi, millî bir slogan olarak (Norveç, özgür ve bağımsız bir devlet olmalı) formülünü ortaya atmıştır.

Marksist - Leninist teorisyenlere göre, gelişmiş kapitalist ülkelerde de, iç ve dış politikanın çizilmesinde devlet bağımsızlığının korunması, milli çıkarların gereğidir. Yine onlara göre, bu ülkelerde, vatan tanımayan büyük tekellerin temsilcilerinin dışında, burjuvazinin büyük bir kesimi de dahil, bütün halk, milli bağımsızlıktan yanadır. Bu kapitalist ülkelerde milletin çıkarlarına ihanet eden ve bağımsız ülkeleri Amerikan emperyalizminin tahakkümüne sokan burjuvazinin aşırı gerici kanadı, yani malî oligarşiyi tecrit ederek, millet çoğunluğunun isteklerine uygun biçimde, millî bağımsızlık ve egemenliğin korunması mümkündür.

Komünistler, herhalde bu teorik görüşlerin ışığı altında, General de Gaulle Fransasının milliyetçi politikasını övmektedirler.

NATO'NUN PROMETE
PLANI VE ABD

Bu ihtimale karşı, yüksek rütbeli subaylar, Kral ve birkaç sağcı politikacı «Promete» planını hazırladılar. Plandan, 21 Nisan gününün ilk saatlerinde gerçekleştirilen askerî darbede yararlanıldı. ABD'nin Promete planından önceden haberdar olduğu bilinmektedir. Amerikanın, planın ortaya konmasına ne ölçüde katıldığı henüz bilinmemekle beraber, NATO ile çok yakın ilişkileri olan New York Times'in Cyrus Sulzberger'i, planın NATO çerçevesinde hazırlandığını söylemektedir. Öte yandan, Promete planının ne zaman uygulanacağı da açık değildir. Yeni cunta'ya yakın çevrelere göre, Plan, bir komünist darbesi vuku bulursa ya da Merkez Birliğinin seçim zaferi karışıklıklarına yol açarsa uygulanacaktır. Bu durumda, Papandreu'nun zaferi üzerine, Promete planını uygulamak için karışıklıklar çıkarılması

nın düşünülmesi, ihtimal dışı değildir.

ABD BÜYÜKELÇİSİNİN
MARİFETLERİ

Hesaplar ne olursa olsun, düğmeye, birkaç hafta önceden yanlış kişiler basmıştır. Daha yüksek rütbelilerin hazırladıkları zeminden yararlanarak, bazı hırslı ve bağınaz Albaylar, Promete planını sahneye koymuşlardır. Bu acelecilik, Kral ve Amerikan Büyükelçisi Talbot'u kısa bir süre güç durumda bırakmıştır. Ama nihayet Albaylar, bu davranışlarıyla, demokratik seçim rizikosunu önlemişler, Papandreu'ları politik hayattan uzaklaştırmışlar ve 8 bin kadar solcu hapsedmişlerdir. Bu, fena bir şey değildir. Şimdi Amerikanın sağladığı tanklar, taşıt araçları, cipler ve makineli tüfekler patrondu. Askerî kontrol noktaları, bütün Atina yollarına hâkimdi. Gençlik teşekkülleri dağıtılmıştı. Yabancı gazeteler yasaklanmış, yerli basın susturulmuştu. Belediye başkanla-

rı kovulmuştu. Yani gerekenler yapılmıştı. Böylece Talbot, Kral, işleri iyi tarafından alma hususunda ikna etti. Gerek Kral Gerekse ABD, yeni ni-zamla uyumuna koyulmuşlar. Atina'da bilinmektedir ki, İngilizlere, Batı desteğine sahip olmadıkları sürece darbecilerin barınmayacakları inancı ile, Kral onlardan uzak durmaya zorlamıştır. Ne var ki Talbot, bütün Albayların Krala sadık olmadıklarını, Kral darbecilere karşı çıkarsa Ordu birlikleri arasında bir savaş çıkabileceğini ve hattâ Kralın tahtını kaybedebileceğini ileri sürmüştür. Eğer Talbot'un tavsiyeleri Washington'a hâlâ hâkimse, Amerikan askerî yardımı Yunanistan'a darbeden önceki günlerde olduğu gibi büyük miktarda ve kontrolsüz olarak akmakta devam edecektir.

DARBE, KOMÜNİSTLERE
YARAYABİLİR

Bütün bunlar, yüzeyle, gerçekliğin ifadesidir. Aslında Amerikan tutumu, iki zayıf varsayım dayanan bir kumarci politikasıdır. İlk varsayım, Kral ve Amerikanın ortak teşvikleriyle, Albayların bir parlamento cemakânı geçisine çekilmeye rıza gösterecekleri ve «güvenilir» politikacıların sahneyi doldurabilecekleridir. İkinci varsayım, Yunanların özgürlüklerini yeniden kazanmak için mücadele etmeyecekleri görüşüne dayanmaktadır. Fakat bu iki varsayımın da gerçeğe uygunluğu şüphelidir. Albaylar, başlangıçtaki Nâsır ve Peron kalıntısı, ahlâkçı, eşitçi ve popülist görüşlere sahiptirler. Ol sebeple, politikacılara iktidarın gölgesini bile devretmekte çok inatçı davranabilirler. Devretseler bile, çağdaş Yunan tarihinde, Yunanlıların mücadeleden kaçınacaklarını ve oldu bittiye rıza göstereceklerini haklı saydıracak bir davranış yoktur. Son yarım yüzyılda, Türklere ve nazilere karşı olduğu kadar, kendi aralarında da dövüşmüşlerdir.

Bütün bu işin en büyük istihzası, Yunanistanın saf, dışı edilmiş ve nisbeten önemsiz hale gelmiş komünistlerinin, yeni bir hayatîyet kazanmasıdır. Eğer Kuzey dağlarında ve adalarda bir mukavemet hareketi başlarsa, hareketin bazı komünist liderlere sahip olacağı hemen hemen kesindir. Yalnız komünistlerin bir yeraltı teşkilâtı vardır. Saflarında bir sürü tecrübeli gerilla savaşçısı bulunmaktadır. Amerikan hesaplarına göre, komünist Yugoslavya ve Bulgaristan sınırları boyunca, 90 bin sürgün Yunanlı mevcuttur. Bunların bir kısmı, vatanlarında savaşmaya istekli olmaktadır.

Eğer mukavemet hareketi başlarsa, Washington ne yapacaktır? Bizim için Albay Papadopoulos, yeni bir Mareşal Ky midir? Amerikan «an-gajman»ı şimdiden çok kuvvetlidir de, Washington bunu arttırmak zorunda mıdır? Aşağıda yazılan biçimde zincirleme olayların vuku bulabileceğini düşünmek için muhayyile genişliğine ihtiyaç yoktur: Yeni bir iç savaş başlar. Darbeciler, hareketin komünist kaynaklı olduğunu ileri sürerler. ABD, askerî diktatörlüğü bütün gücü ile desteklemeye koyulur. Yunanistanın komünist komşuları, İkinci Dünya Savaşında Stalin'in emriyle yaptıkları tarzda bir kez daha olup bitene seyirci kalırlar mı? Yoksa Yunanistan, Avrupada şimdilik uykuya yatmış görünen Sovyet - Amerikan rekabetinin yeniden ve daha büyük şiddetle fişkırdığı bir kâbusa sahne olur mu?

REGİS DEBRAY

GERILLA HUKUKU

Prof. Maurice Duverger

YÖN'ün 214 sayısında sözünü ettiğimiz «İhtilâl İçinde İhtilâl» kitabının yazarı genç Fransız teorisyeni ve eylem adamı Régis Debray'nin gerilla savaşı yaparken Bolivya Hükümet Kuvvetlerinin eline düşmesi, dünyada ve özellikle Fransada büyük ilgi ve heyecan uyandırmıştır. General de Gaulle, Debray için Bolivya Hükümeti nezdinde müdahalede bulunmuştur. Ünlü hukukçu Prof. Duverger, bu vesileyle, «hemen hemen normal bir muhalefet biçimi hâline geldiğini» söylediği gerilla'nın milletlerarası plandaki savaş kanunlarına uygun bir statüye kavuşmasını, aşağıda okuyacağınız «Atıfet ve Adalet» başlıklı yazısında istemektedir:

Régis Debray meselesi, insanî ve kişisel planı çok aşan bir davadır. Debray olayı, birçok ülkede silâhlı muhalefetin geliştiği bir dönemde, son derece önemli genel bir meseleyi su yüzüne çıkarmaktadır. Régis Debray'ın Bolivya gerillalarının savaşına gerçekten katıldığı ispatlanırsa, onun için, akıbetini paylaşmak istediği kişilerden farklı bir muamele istenemez. Ama bütün bu gerillacılar, âdi suçlular gibi değil, savaşçılar gibi muamele görmeye layıktırlar. Hükümetlerin, gerillacılara yol kesen haydutların gibi davranma iydiası, dünya kadar eskidir. Ama haydut ile gerillacıyı aynı sepete koyma iddiasını kabul etmek gittikçe güçleşmektedir. Politik suçlar ile öteki suçlar arasındaki ayırım, modern ceza hukukunun temellerinden birini teşkil etmektedir. Bu ayırım, yalnız Régis Debray için değil, onun yol arkadaşı olan bütün gerillacılar için, Bolivya makamlarından istemeye hakkımız olan asgari garantiyi getirmektedir.

Esasen bu asgari garanti, giderek gerilla, hemen hemen normal bir muhalefet biçimi haline geldiği için, yetersiz kalmaktadır. Sosyolog gözüyle, mevcut durum budur. Böyle bir patlayıcı durumda, silâhlı savaşın genişlemesi kaçınılmaz görülmektedir. Eğer hâkim sınıflar, Castro'culuğun tohumlarını bizzat ekmeselerdi, Castro, Küba dışında pek bir şey yapamıyacaktı.

Madem ki şiddet önlenemiyor, onu hiç değilse . yüzyılın başında milletlerarası planda yapıldığı gibi, insanlığa daha az aykırı bir hâle getirmek gerekir. Dış savaş kanunlarını, özellikle esirlere yapılacak muamele konusunda, iç çatışmalar alanına da genişletmek âcil bir meseledir. Bu bir tutuş, şimdiden başlamıştır. Zira 1949 Cenevre Sözleşmesinin bazı kuralları (Madde 3 ve 4), iç savaşa uygulanabilmektedir. Sözleşmeyi imzalayan ülkeler, sözleşme hükümlerine her zaman uygun hareket etmemektedirler. Çin Hindi ve Cezayir savaşlarında Fransa da geniş ölçüde bu hükümlerin dışına çıktı. Ama buna rağmen, sözleşmenin getirdiği hukukî yükümlülükler mevcuttur. Bu hükümler, genellikle yok sayılmamaktadır. Üzücü aykırı davranışlara rağmen, anahatlarıyla bu hükümlere uyulmaktadır.

İster uyulsun ister uyulmasın, bu hükümler yetersiz kalmaktadır. Klasik iç savaş kavramı, gerillanın bugünkü gelişmesi karşısında çok dar bir kavramdır.

Gerçekte, dikkati çekmek için yeteri kadar büyük sayıda olduğu takdirde, gerillacılara karşı âdi ceza hükümlerini uygulamaya pek az millet cesaret edebilmektedir. Genellikle, savaş hukuku ile cânilere uygulanan hukuk arasında piç bir uzlaşmaya gidilmektedir. Çok istenir ki, hukukçular ve milletlerarası teşekküller, savaş hukukunu hâkim kılacak biçimde bu gelişmeyi hızlandırsınlar. Régis Debray meselesi, bu bakımdan yararlı olabilir. Mesele, şimdiden Bolivya gerillacıları üzerinde, onların kolayca âdi suçlu sayılmasını önleyecek biçimde, yeteri aydınlık getirmiştir.

Bu objektif tahlil, şüphesiz, Régis Debray'ın kişisel durumunu unutturamaz. Bolivya hükümeti nezdinde, atıfet için yapılan teşebbüsler, kimseyi kayıtsız bırakamaz. Ne var ki bu durumda atıfetten önce adalet söz konusudur.

BİR ADET

OPON

SİZİ
HUZURA KAVUŞTURUR

Boş yere ıstırap çekmeyiniz
OPON,
baş, diş, adale, lumbago,
romatizma ve sinir
ağrılarını teskin eder.
OPON,
günde 6 tablete kadar
alınabilir.

REKLAMINIZI
GAZETE VE DERGİLERLE
DEĞERLENDİRİNİZ!BASIN
İLAN KURUMUYURT İÇİ VE YURT DIŞI REKLAMLARINIZ İÇİN
HİZMETİNİZDEDİR.

Genel Müdürlük :

Cağaloğlu, Türkocağı Caddesi No. 1
İstanbul

Telefon : 27 66 00 - 27 66 01

Telgraf adresi : BASINKURUMU

Bir görüş

SİNEMAMIZIN 51. YILI

"BENDE DE KARA SEVDA VAR!"

- / -

Halit Refiğ

Teslim olmak başka şey,

esir düşmek başka...

Seni sevmek başka

bir şey, Hürriyet,

uğrunda döğüşmek başka!

"Esir Şehrin İnsanları - Kemal Tahir"

Semih Tuğrul «Türk Sinemasının 50. Yılı - Karakolda Ayna Var» başlıklı yazısında bu adlı filminden söz açarak Türk sinemasının son yıllardaki keşmekeşine değindikten sonra şöyle diyor: «Önemli olan bu kadar yıllık tecrübesinden sonra Halit Refiğ gibi bir yönetmenin bu türde filmleri çevirmek zorunda kalmasıdır. İşte bunun nedeni araştırılmalıdır öncelikle. Ve bunun nedeninin araştırılması çabasına Halit Refiğ de, öteki genç yönetmenler de katılmadılar». Ben Sayın Semih Tuğrul'un bu son derece yerinde çağırısına uymayı bir ödev kabul ediyorum. Gerçekten de, Sayın Semih Tuğrul'un belirttiği gibi, «artık kartların açık oynanmasında fayda vardır.»

I. ELEŞTİRME VE ARAŞTIRMA (1956-60)

Türk sineması konusunda akillarına ilk gelen şeyi, üzerinde beş dakika düşünmeden, büyük bir doğru gibi ileri sürmeye kalkarlara, «dur, aman» demiyor, muyum, aynı sırah üzerime doğrultuluyor: «Ama ser eleştirmeciye...», «kurultulması gereken bataklık.» vs... Bu sebeple işe sinema eleştirmeciliği yaptığım 1956-60 yıllarından ve bu yıllarda Türk sinemasının durumundan başlamak gerekcek.

Sinema yazarlığına Ankara'da Akis dergisinde başladım. 4 Şubat 1956 tarihli Akis'teki ilk yazımda Avni Dilligil'in «Yaşlı Gözler» adlı filminin eleştirilmesi yer alıyordu. O sıralarda yeniden ortaya atılan «Atatürk filmi» tasarısının yabancılardan yapılması gerektiği üzerine bir yazım dolayısıyla Nijat Özön ile tanıştık. Adnan Ufuk adıyla sanat dergilerine sinema yazıları yazmaktaydı. Geniş kültürü ve zengin sinema kitaplığıyla beni oldukça etkiledi. Bir sinema dergisi çıkarmayı düşünüyordu. Birlikte çalışmayı teklif etti. Böylelikle Türkiye'nin ilk sinema sanatı dergisi olan «Sinema»yı yayınladık. Amacımız daha iyi, daha güzel bir Türk sinemasına yol açacak bir sinema sevgisi yayabilmektir. Örneğimiz de Batı sineması idi. «Ağlayan Türk Sineması» başlıklı yazımda bir batı sanatı olan sinemanın Türkiye'de, sinemacılarımızın geri Doğulular gibi düşünmek ve hissetmek alışkanlıklarından kurtulamadıkları için, ilerleyemediğini öne sürmektaydım! Daha sonra Yeni Sabah gazetesinde çalışmak üzere İstan-

bul'a geldim. Semih Tuğrul ile tanıştık. Tercüman gazetesinin yazı işleri müdürüydü. Ayrıca film eleştirmeleri yapıyordu. Başkanı bulunduğu Türk Film Dostları Derneği'nin ilgisizlikten ölüme terk edilmesinden şikayetçiydi. Gerçekten de o sıralarda sinema pek ciddiye alınmamaktaydı. Baylan pastahanesine devam eden genç aydınlar arasında sinema bir sanat mıdır, değil midir, tartışması yapılırdı.

Bu çok yerinde çalışmalarına rağmen benim Türkiye'ye ve sinemamıza bakışım Batılı gibi toplumcu bir açıydı. Hatta yapmayı tasarladığım bir filmde Batılı teknisyenlerle çalışmanın daha iyi sonuçlar vereceği düşüncesindeydim. Sight and Sound'daki yazılarından dolayı kendisine büyük bir sevgi duyduğum Lindsay Anderson'a bir mektup yazarak bana bir kameracı tavsiye etmesini diledim. Böylelikle Walter Lassally ile mektuplaşmaya başladık. Ona tasarladığım filmin hikâyesini yolladım. Lassally kendi kamera malzemesini getirmek şartıyla, hiç bir ücret almadan filmi çekmeyi kabul etti. Ayrıca filme İngiltere'de dağıtım imkânları araştıracağını bildiriyordu. Lassally bu mesele hakkında daha etraflı konuşmak için Türkiye'ye geldi. O sıralarda bana asistan olmak, Üniversitede asistan olmak arasında tereddütler geçiren Cevat Çapan ile birlikte ona stüdyoları gezdirdik. «Düşman Yolları Kesti», «Suçlu», «ve «Ateşten Damla» gibi filmleri seyrettirdik. Lassally gördüğü filmlere göre bir kıyaslama yaptığında Türk rejisörlerinin, ellerindeki sınırlı teknik imkânlarla rağmen, sinema dilini Yunanlı meslektaşlarından çok daha başarılı ve kişisel bir biçimde kullandıklarını ifade etti. Fakat yapmayı düşündüğümüz iş, gerçekleştirmedi. Hikâyeye Türkiye'de prodüktör bulamadık...

Daha sonra Almanlarla bir film yapma imkânı ortaya çıktı. Fakat «Haydar Kuyusu Cinayeti» diye bilinen olaydan çıkarılan hikâyem üzerinde Almanlar öyle münasebetsiz değişiklikler istemeye başladılar ki, iş çığırından çıktı. «Hatalı Yol» adlı bu tasarımı da filmin çekimi ne bir hafta kala bıraktım. Gerçek Lassally ile temaslar, gerek Almanlar ile çalışma bana bir gerçek öğretti. Türkiye'de ne yapılacaksa bunu kendi aramızda, kendi yağımızla kavrulup yapmak zorundaydık. İşe yabancıları karıştırmaya kalkınca insanın kendi görüşlerinden, inançlarından feragat etmesi gerekiyor, etmezse ortaya tatsız durumlar çıkıyordu.

Piyasamızın alışılmış şartları dışında yeni yapımların araştırılmaya çalışılması, eleştirme çabaları da piyasa içinde etkili olmaya başlamıştı. Nitekim 1959 yılı sinemacı - eleştirmeci işbirliğinin en yüksek noktasına vardı. Lütfü Akad, Atilla İlhan ile «Yalnızlar Rıhtımı», Osman Seden, Tank Dursun Kakıncı ile «Düşman Yolları Kesti», Atif Yılmaz benimle «Karacaoğlanın Kara Sevdası» filmlerinin yapımına girişti. Fakat bu filmlerin yapımı sırasında tertiplenen bir film festivali dolayısıyla ilerlerde kolay kolay tamir edilemeyecek başka bir kopuş meydana geldi: Aydınlar ile sinemacılar çatışması...

Çatışma «Üç Arkadaş» adlı bir film yüzünden meydana geldi. Filmi yapan Memduh Ün o zamanlara kadar dikkati üzerine çekmemiş, ciddiye alınmayan bir rejisördü. Chaplin'in «Şehir Işıkları» filminden serbest bir uygulama olan «Üç Arkadaş» basit hikâyesi, duygulu iyimser havası, temiz işçiliği ile sinemamıza iddiasız,

taze bir güzellik getirmekteydi. Film bütün eleştirmecilerce övgüldü. Hatta o tarihe kadar yapılan Türk filmlerinin en iyisi kabul edildi. Bu gurültüleri Türk sineması ile ancak münasebetsiz espriler yapmak için ilgilenen ve kendisini Türkiye'deki fikir ve sanat olayları üzerinde karar verecek tek yetkili organ sayan belli bir topluluğun da dikkatini çekti. Bu topluluk başta Sabahattin Eyüboğlu ve Adnan Benk olmak üzere ve Erdem Buri'nin de iştirakiyle eleştirmenlerin yaptığı «Üç Arkadaş» efsanesini yıkmaya giriştiler. Bu takımın gayretleriyle 1959 Gazeteciler Festivalinde «Üç Arkadaş» bir tek ödül bile kazanamadı.

Türkiye'deki sanat ve fikir olayları üzerinde kendisinde yargılama yetkisi gören bir takım aydınların, Türk sinemasına karşı dürüstçe sayılmayacak bu davranışı karşısında ben bu kişilerin memleket meselelerine eğilimindeki samimiyetten de şüphelenmeye başladım. Gazeteciler Festivali olayı sinemacılar ile sinema yazarları arasında filizlenmekte olan yakınlaşma ve işbirliğini de baltaladı. Aydınlar Türk sinemasının varlığını yeni fark ediyor, farkeder etmez de bu konuda hiç bir bilgileri, hazırlıkları olmadan duruma el koymaya kalkıyorlardı. Aydınların baskısı altında eleştirmecilerin bir kısmı «Aman bir yanlışlık mı yapıyoruz» tereddütü içinde şaşkınlığa ve paniğe uğradı. Eleştirmenler de aralarında kamplara ayrıldılar. Bu kargaşalık içinde piyasaya sürülen «Karacaoğlanın Kara Sevdası», «Yalnızlar Rıhtımı», «Ateşten Damla» gibi pahalı ve iddialı filmler karşı kamplar tarafından torpillendi. Ticari başarısızlığa uğradılar. Bir bahar havası içinde hazırlanan tasarılar böylece beklenmedik bir fırtına karşısında fiyasko ile sonuçlandı.

1960'a girerken gazetecilikten ayrılmaya tamamen sinema alanında çalışmaya karar verdim. Niyat Özön'e yazdığım bir mektupta Türk sineması üzerinde gelişti güzel lafların edil-

diği bir sırada herkesin belli bir gerçeği atlamakta olduklarına dikkatini çektim. Bu gerçek 1950 - 60 arasındaki 10 yıllık devre içinde Türk sinemasının dil bakımından büyük bir aşama geçirdiği idi. Ben sinemacı olmaya karar veren bir kişi olarak, benden önceki sinemacıların yaptıklarını inkâr etmek, onları yok saymak değil, neyi nereye kadar başarabildiklerini tespit etmekle daha doğru bir iş yapacağıma, daha sağlam basacağıma inanıyordum. Gerçekten de önce Lütfü Akad, (özellikle «Kanun Namına», «Altı Ölü Var», «Öldüren Şehir», «Beyaz Mendil» gibi filmlerde) daha sonra da Atif Yılmaz, Osman Seden ve Memduh Ün belli bir Türk sinema dilinin kurucusunda emek verdiler. Bu dil Türk sinema seyircisinin devamlı olarak karşısında yordumu Hollywood sineması dilinin etkisinde, Türk sinemasına yapının ve çekim özelliklerinin meydana getirdiği bir dil idi. Süsüz, fazla gösterişli olmayan, amaca kısa yoldan varmaya çalışan bir dil...

Evet 1960 yılının başlarında Türk sineması artık konuşur hâle gelmişti. Ama ne söyleyecekti. Yalnız sinema alanı değil, bütün memleket bir fikir keşmekeşinin içindeydi. Menderes artık en küçük tenkitlere bile tahammülsüzlük gösteriyor, Muhafif fikir adamlarıyla sanatçıları nefes alamaz hâle getiriyordu.

Nihayet beklenen oldu. 27 Mayıs 1960 günü Türkiye'de bir devre kapandı. Başlangıcından 1960'a kadar olan sinemamızın hikâyesini Nijat Özön «Türk Sineması Tarihi» nde anlatmıştır. Eleştirme ve araştırma devresinin en önemli eseri olan bu kitap Türk dilinde sinema üzerine yazılmış şimdilik en esaslı belge olarak yer almaktadır.

Gelecek yazı:

27 MAYIS
VE UMUTPARİS
DÜŞERKEN
LA CHUTE DE PARIS

Ehrenburg'un saheser romanı çıktı !...

Fransız Halk Cephesi'nin kuruluşu ve çöküşü, Vatan Satıcılarının Parlamento oyunları, Fransız ordusunun savunma planlarını Almanlara satan generaller, Nazi çizmeleri altında Paris, Fransız Milli Mukavemet Hareketi'nin isimsiz kahramanları, Léon Blum, Lloyd Georges, Daladier, Hitler, De Gaulle, Laval, Pétain... gerçek yüzleriyle Dehşet verici bir bozqundan göz kamaştırıcı bir kurtuluşa, ve Yurt sevgisine feda edilen büyük bir aşk..

15 lira,

Genel Dağıtım: Kemal Karatekin Ankara cad. No. 51 - İstanbul

MEHMET TURGUT'UN GÜÇLÜKLERİ

Aşırı özel teşebbüsçü, aşırı yabancı sermaye hayranı, fakat dürüst bir insan diye tanınan Sanayi Bakanı Mehmet Turgut, aşırı özel teşebbüs ve aşırı sermaye taraftarlığı ile dahi durumu haklı görülemeyecek olan montaj sanayiinde bir takım tedbirler alıp, onları montajcılıktan sanayiciliğe sıçratmak isteyince küçümsenemeyecek güçlüklerle karşılaşmıştır. Motör imalinde önemlice bir adım atmaya ve aynı yolda çaba gösteren devlet teşebbüsü Makina - Kimya Endüstrisi Kurumunu atlatmaya niyetli görünen Vehbi Koc'un desteğini sağlamışa benzeyen Mehmet Turgut, öteki montajcılarla çekişme hâlidir. Koç gibi güçlü desteklere güvenen Sanayi Bakanı, geçen hafta verdiği beyanatta, aylardır ısrar ettiği görüşlerini bir kez daha tekrarlamıştır: «Sanayicilerimiz yıl sonuna kadar ya montaj sanayiinden imalâta doğru bir adım atacaklar veya bakanlık gerekli tedbirleri alacaktır.» Ne var ki bu görüşlere, Mehmet Turgut'un «Mukaddesatçı» vıllarından arkadaşı olan ve onun himmetiyle Odalar Birliği Genel Sekreterliğine getirilen arkadaşı Prof. Necmettin Erbakan, birkaç ay önce şunları söylemiştir: «Teknik imkânlarımız, montaj sanayiinde yerli imalât oranının yarısını geçmeye imkân vermiyor. Montaj sanayiinde yerli imalât oranının yükseltilmesi, ancak, dö-küm, dişli, çeliğin sertleştirilmesi gibi konulardaki son tekniklerin Türkiye'ye gelmesiyle mümkün olacaktır. Bu hususlar, kararnameyle halledilemez...»

Her ekonominin montaj sanayiinde kaldırılabileceği bir yerli imalât oranı vardır. Bu oranın daha yukarı çıkarılmak için zorlanması, montaj sanayicilerini ancak sun'î yollarla oranı yükseltmeye iter. Bu da bazı kalemlerin ithalâtını arttırır. Bugün yüzde 50 oranında yerli malzemenin kullanılması dahi, montaj sanayicilerini henüz geliştirmemiş olan bazı teknik noktalarla ulaştırır. Bu oranın gerçekleştirilmesi için, motörün pek çok aksamının yurt içinde imâl edilmesi gerekmektedir. Oysa bu teknolojiyi ucuz şekilde tatbik edecek sınıf kuruluşlar henüz vücut bulmamıştır. Montaj sanayiini yerli malzeme oranını yükseltmeye zorlamadan önce, bu temel sınıf kuruluşların genişletilmesi gerekir. Bugün Makina Kimya Endüstrisinin yeni ve mahdut kapasiteli dökümhanesinde ancak bazı motorların parçalarıyla bazı parçaların dökümü yapılabilmektedir. Bu tesisin tam kapasiteyi çalışan 15 montaj sanayi tesisinin birden ihtiyacını karşılamasına imkân yoktur.»

Mehmet Turgut ise, montajcılarının çoğunlukla direnmesine rağmen, yerli imalât oranını arttırmak için zorlamak çabasıdır. Gerginlik ve tartışmalar, bu noktada doğmaktadır. Yalnız Mehmet Turgut, «Ya gerçekten sanayici olursunuz, ya da tedbir alacağız» demesine rağmen, ciddi tedbirler alabilmiş değildir. Döviz tahsisleriyle öngörülenin çok üstünde imalât yapmak için, bir takım parçaları liberasyonla yüksek fiyatla ithal edip yerli imalât diye göstermek sahtekarlığını önlemek endişesiyle bu parçaların liberasyon listesinden çıkarılıp Sanayi Bakanlığı emrindeki kotalara konmasını sağladığı halde, montajcılarının Demirel'e koşması üzerine, Mehmet Turgut, bu konuda yenik düşmüş, montajcılar Demirel sayesinde statükoyu yeniden sağlamışlardır. Hatta montajcılarla çatışan Mehmet Turgut'un, esasen dikbaşlılığı yüzünden Demirel'in de hoşuna gitmediği için, kabine dışı bırakılması beklenmiş, ama Turgut'un direnmesiyle bu ihtimal gerçekleşmemiştir. Ne var ki, Demirel'in tam desteğine sahip olmadan montaj sanayiinde bir sıçrama yapmak güçtür.

MONTAJ SANAYİNDE DURUM

1965 yıl sonu rakamlarına göre, montaj sanayiinde 66 firma çalışmaktadır. Daha sonraki yıllarda, bu rakam, belli alanlarda önemli artışlar

MONTAJ SANAYİİ

MEHMET TURGUT

göstermiştir. Radyo, pikap, ses alma cihazı, telefon santrali, elektrik süpürgesi, yazı ve hesap makineleri, elektrikli traş makineleri, buzdolabı, a-sansör, kamyon - kamyonet, otobüs ve traktör imâl eden bu 66 tesisin çalıştığı personel, topu topu 6916 kişiden ibarettir! Yani ortalama olarak, her firmaya 105 personel düşmektedir. Firmaların yatırımları öz sermaye de, 396 milyon liradır. Firma başına ortalama sermaye 6 milyon liradır. Traktör, buzdolabı, radyo, kamyon - kamyonet, yazı ve hesap makinası gibi yüz milyonlar yutan ve on binlerce işçi çalıştıran alanlarda, ortalama 105 personel ve 6 milyon lira öz sermaye kullanan tesislerin, ithalâta dayanan atölyeler oldukları açıktır. Nitekim montaj sanayi, 4 Nisan 1964 tarihinde, «Montaj Sanayi Talimatı» yürürlüğe girene kadar hemen tamamen ithalâtın ibaret kalmıştır. Bu, yüksek gümrük duvarlarının himayesinde çok tatlı bir ithalâttır. Meselâ hâlen bir kamyonun bütün olarak ithali, yüzde 35 kârla, 60 bin lira civarındadır. İthalâtın yasaklanıp montaj sanayiine meydanın boş bırakılması sayesinde bu kamyonun fiyatı 110 bin liraya yükselmiştir! Üstelik firmalar teslimden önce müşteriyi, bedelin önemlice bir kısmını pey olarak alıp uzun süre bekletmektedirler. Söyle ki, 800 adet kamyon imâl eden bir firma 110 bin lira bedelin 60 bin lirasını peşin almakta ve müşteriyi 7 ay bekletmektedir. 800 kamyonunda 60 bin lira, 48 milyon lira peşin tahsilât demektir. Normal yüzde 20 faizle bunun işletilmesi dahi, 7 ayda aşıktan 5, 6 milyon faiz getirmektedir. Ne var ki, Montaj Talimatnamesi sırf yerli imalâtı geliştirmek amacıyla tüketicinin insafsızca sömürülmesinin hoş görünmüştür. Talimatname, yerli imalât yüzdeleri tesbit ederek ve bunları her yıl arttırarak yerli imalâtı yükseltmeyi ve döviz tasarrufu sağlamayı amaç edinmiştir. Meselâ kamyon - kamyonet alanında yerli yapım oranı, lastik dahil, 1966 yılında yüzde 40 idi; bu oran talimatnameye göre 1967 yılında yüzde 45'e çıkmaktadır. Yerli imalât oranına, döviz tasarruf oranı da denilmektedir. Bu oran, o mâmülün ithalât bedelinden ithal edilen malzeme bedeli düşüldükten sonra, kalan miktarın mâmülün ithal bedeline bölünmesi suretiyle hesaplanmaktadır. Diyelim ki, bir otomobilin ithal bedeli 2 bin dolardır. O otomobilin Türkiye'de imali için 1600 dolar ithalât yapılmıştır. O halde yerli imalât miktarı, 400 dolardır. 400 doların 2 bine bölünmesiyle bulunan yerli

imalât ya da döviz tasarruf oranı yüzde 20'dir.

Montajcılara tahsis olunan döviz miktarı sınırlı olduğu için, az miktarda dövizle çok sayıda imalât yapmak ve Montaj Talimatı hükümlerine uymak amacıyla, firmalar, biraz önce de belirttiğimiz üzere, parçaların önemli kısmını liberasyonla ve başka yollarla ithal etmekte, bu gayri meşru ithalâta yerli imalât adını vermektedirler! Tabii ki bu dalavere sayesinde, «Yerli imalât oranını arttırdık» diye yetkililere övünme fırsatı da çıkmaktadır. Bu dalavereleri önlemek, aslında gayet kolaydır. Zira firmalara verilen döviz miktarına göre, yapabilecekleri imalât riyazi kesinlikle ortadadır. Ama iktidarlar, dalavereyi teşvik edersinene, bu yola gitmeyi nedense reddetmektedirler. Mehmet Turgut'un liberasyonla parça ithalini, Sanayi Bakanlığı emrindeki kotalara aldırması dahi çok yarım bir tedbir olduğu halde, montajcılarının baskısıyla boş çıkmıştır. Kalkınma Planı 1967 programı, bu dalavere sayesinde tahsislerde öngörülen miktarın iki katı ithalât yapıldığı sonucuna varmaktadır. Montaj dalaveresine yönelmiş yüksek fiyatlı yedek parça ithali, mâmül fiyatlarını yükselttiği gibi, piyasada yedek parça sıkıntısı yaratmakta ve yerli sanayi gelişiyor hayalini beslemektedir. Mehmet Turgut, 9 Mart 1967'de Son Havadis muhabirine, «Mevzuatın bazı açıklarından faydalanarak, bazı kimselerin bunu suiistimal ettiği maalesef bir vakıdır... Montaj sanayiinde, liberasyon kotalarından yapılmakta olan aktarmaların önüne geçilecektir... Keyfi fiyat tayıni suretiyle haksız kazanç mânî olunacaktır... Pek kısa bir zamanda, bu haklı şikâyetler ve istisnar kapıları kapanacaktır» demesine rağmen, dalavere sürüp gitmektedir.

PLÂNCILAR NE DİYOR?

Öte yandan döviz tasarrufu oranı hesaplarında, meselâ bir maddenin yüzde 95'i dışardan geldiği halde Türkiye'de imâl ediliyorsa, yüzde 100 yerli olarak görülmektedir. Tabii Senatör Şükran Özkaya, Senato konuşmasında lastik imalinde ham madde ve kâr transferi için ödenen dövizin, o lastiğin ithali için ödenecek dövizden fazla olduğunu ileri sürmüştür. Montaj Talimatnamesine göre, lastik Türk Pirelli'den alınıyor diye, önemli döviz tasarrufu sağlanmış sayılmaktadır. Aslında, memleket açısından, yerli lastik imalâtı dolayısıyla döviz sarfiyatı artmıştır. Odalar Birliği Genel Kurulunda açıklandığına göre, US Royal lastik şirketi, 60 milyon sermaye ge-

tirmiştir; ama yılda 92. milyon lira kâr etmektedir! İşte bir yandan yerli imalât adıyla liberasyondan dalavereli yedek parça ithal ederek, öte yandan iç piyasadan alınan her malı tamamen yerli sayarak döviz tasarrufu oranı, gerçeğin çok üstünde gösterilmektedir. Kamyon ve kamyonette bu oran 1965 yılında resmen yüzde 25 idi. Gerçekte ise bu oran, çok daha düşüktür.

Nitekim Odalar Birliği Genel Kurulunda da montaj rezaleti dile getirilmiştir. A tapazarı delegesi Necdet Birgeç, «Montajda yerli mâmül oranı herşeye rağmen yüzde 25'i geçmedi ve bu sanayi kalkınmamıza beklenen şekilde yardımcı olmadı. Sadece iki üç kişinin bu fakir milletin sırtından milyonlar kazanmasına sebep oldu. Bugün bir montaj sanayi mâmülü kamyon 135 bin liraya satılırken, ithal malı aynı özellikteki bir kamyon 80 bin liraya mal olmaktadır» demiştir.

Montaj sanayi, dalavereli ithalât dışında, resmen bile büyük ölçüde döviz tutmaktadır. Nitekim montaj sanayiinin taraftarlarından Prof. Haluk Cillov dahi, 23 Şubat 1967 tarihli Milliyet'te, montaj sanayiine ayrılan dövizin büyük miktara ulaştığını belirtmekte ve ihracat şartı aranması gerektiğini ileri sürmektedir: «... Bu sanayi dallarından çoğunun lüks tüketim mallarına ait bulunması ve bilhassa kotalarda en büyük payların bu sanayiinin ham madde ihtiyacının karşılanmasına hasredilmesi, bazı çevrelerde şikâyet konusu olmaktadır. Meselâ 18. kotalarda, yalnız montaj sanayiinin çeşitli ihtivaçlarını karşılamak için 8 milyon 355 bin dolar tetrik edilmiştir (...)

Döviz taleplerinin ödemeler dengesi üzerindeki tazyiklerini de azaltmak ve bazı çevrelerin belki haklı tenkitlerini önlemek için bu sanayie muayyen bir seviyenin üstünde döviz tahsis edilirken, ihracat şartının da aranması yavaş yavaş bir zaruret hâline gelmektedir.»

Öte yandan, iktidarlar, yerli - yabancı iş çevrelerinin baskısı altında, yeni yeni montaj müsaadeleri vermektedir. Dar bir pazarı, bir sürü firma paylaşma durumunda kalmaktadır. Meselâ yalnız radyo sanayiinde, 1965'te 16 firma vardı. Özellikle karavolu taşıtları imalât sanayiinde, Kalkınma Planının her yıl «yeni montaj müsaadesi yok» diye yazmasına rağmen, firma sayısı 21'i bulmuştur! Yalnız 15 firma kamyon - kamyonet alanında faaliyet göstermektedir. Montajcı yerli imalât oranının yükseltilmesini ve yan sanayiinin geliştirilmesini tabiiyle çok güçleştirmektedir.

Mehmet Turgut'un da imzasını taşıyan Kalkınma Planı 1967 Programı, bu konuda, Sanayi Bakanının iyimser beyanlarını hiç de paylaşmayan şu kötümser sonuca varmaktadır: «İmalâta yerli parça oranının arttırılması ve ayrılan dövizin sınırlı olmasının üretimi düşürmesi, aşırı fiyat yükselmelerine yol açmakta taşıtların ithalâtının yasaklanması sebebiyle, montaj sanayiini çekici bir duruma getirmektedir. Karayolu taşıtları imalât sanayiinin gelişmesini engellemek amacıyla, 1964 yılı programında yeni montaj yerlerinin kurulmasına izin verilmemesi öngörüldüğü halde, sayıları artmakta devam etmiştir. Bu artış, işletme başına düşen taşıtlar üretimini azaltmakta, ayrıca marka ve tip sayısını çoğaltmaktadır.

Marka ve tip sayısının çoğalması, bu sanayi kolunun gelişmesine en büyük katkıyı yapacak olan yan sanayiinin kurulmasını engellemektedir. Gerçekten 1963 yılında 80 bin 695 birimlik kamyon parkı, 56 bilinen markaya bölünmüştü. Ayrıca taşıtların benzinli veya dizelli değişik tip ve tonajlarda olması, aynı yedek parçadan yararlanılan taşıtların sayısını azaltmaktadır.

Montaj sanayi yönetmeliği, tam olarak 1965 yılında uygulanabilmiştir. Ancak bu yönetmeliğin, sanayiinin bugünkü yapısı ile tüm imalâta geçiş süresini kısaltabileceğini söylemek güçtür.»